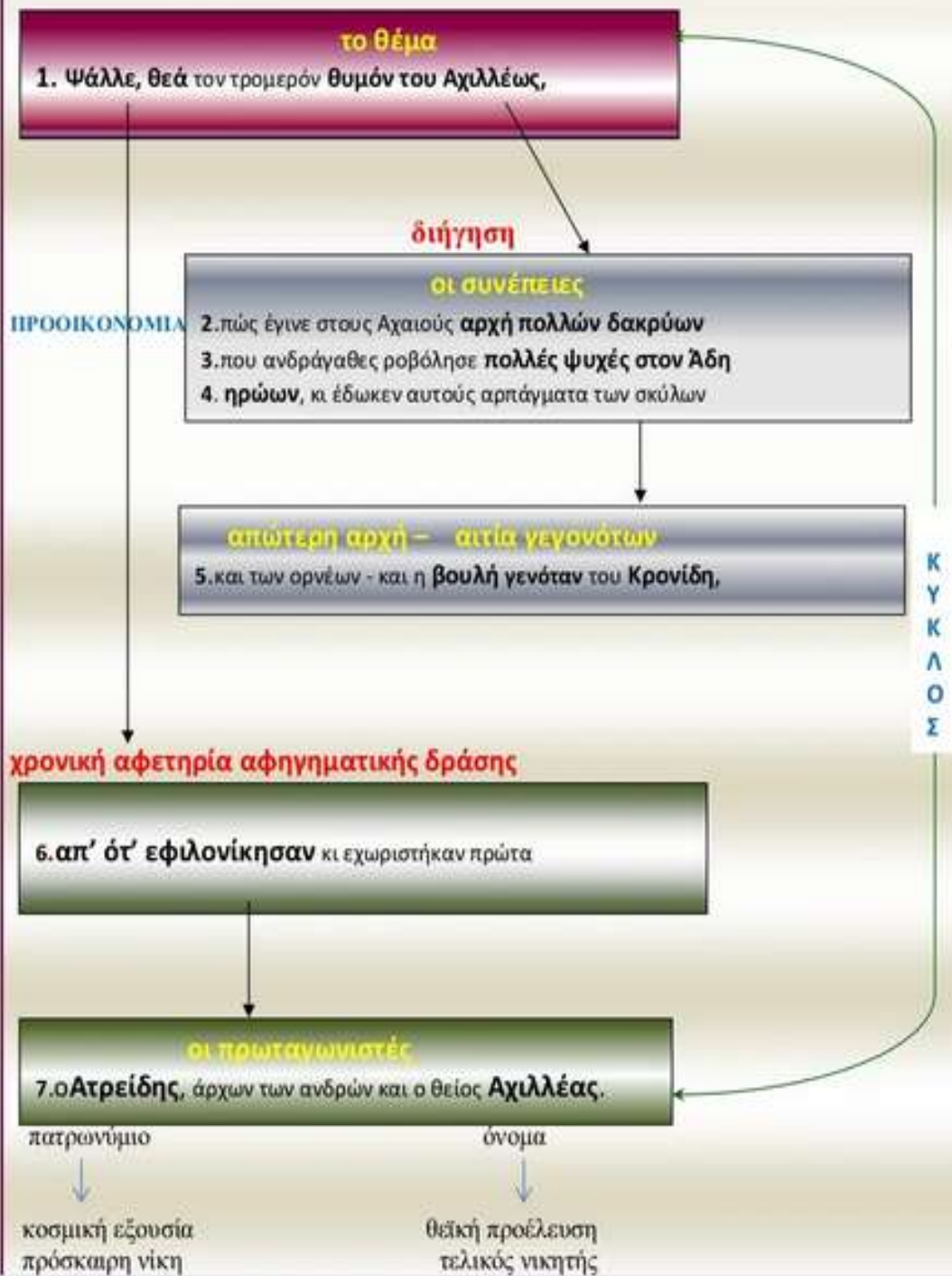

ΠΡΟΟΙΜΙΟ: στίχ. 1-7 δομή - περιεχόμενα

επίκληση στη Μούσα

Περιληπτική απόδοση : Ο ποιητής καλεί τη Μούσα να διηγηθεί τον θυμό του Αχιλλέα έπειτα από τη φιλονικία του με τον Αγαμέμνονα, που προκάλεσε πολλά δεινά στους Έλληνες και έγινε αιτία να σκοτωθούν πολλοί ήρωες, σύμφωνα και με το θέλημα του Δία. Υπεύθυνος για τη διαμάχη Αχιλλέα-Αγαμέμνονα ήταν ο Απόλλωνας, που οργίστηκε με τον Αγαμέμνονα, επειδή πρόσβαλε τον ιερέα του Χρύση, ο οποίος, ερχόμενος με λύτρα στο στρατόπεδο των Ελλήνων, παρακάλεσε να του επιστραφεί η αιχμάλωτη κόρη του Χρυσήδα. Ο Αγαμέμνονας όμως μιλώντας προσβλητικά αρνήθηκε και απέπεμψε με απειλές το Χρύση. Εκείνος προσευχήθηκε στη συνέχεια στον Απόλλωνα να τιμωρήσει τους Έλληνες. Ο θεός εισάκουσε την προσευχή του και έστειλε λοιμό στο στρατόπεδο των Ελλήνων, που αποδεκάτιζε το στράτευμα.

ΕΝΟΤΗΤΕΣ

- 1-7 Προοίμιο
- 8-22 Ικεσία Χρύση
- 23-33 Η άρνηση του Αγαμέμνονα
- 34-43 Η προσευχή του Χρύση στον Απόλλωνα
- 43-54 Η τιμωρία του Απόλλωνα στους Αχαιοούς (λοιμός)

ΠΡΟΟΙΜΙΟ

1. Επίκληση στη Μούσα- Καλλιόπη (θεόπνευστο έργο, συνδρομή θείου για ένα δύσκολο εγχείρημα)
2. Επιγραμματική παρουσίαση θέματος (μῆνις)
3. Χρονική αφετηρία (φιλονικία Αγαμέμνονα- Αχιλλέα)
4. Θέληση κάποιου θεού (Δίας)
5. Παρουσίαση πρωταγωνιστών

Στο προοίμιο της Ιλιάδας βρίσκουμε τα δύο πρώτα μέρη:

Επίκληση: στ. 1.

Διήγηση: στ. 2-5,

ενώ, μολονότι δίνεται η *χρονική αφετηρία* της αφήγησης στους στ. 6-7, δεν υπάρχει τυπικά η παράκληση.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ ΤΗΣ ΙΛΙΑΔΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

- 1.Επίκληση στη Μούσα
- 2.Εξαρχής επισημαίνεται το θέμα (μῆνιν-ἄνδρα).
- 3.Υποδηλώνεται η θέληση κάποιου θεού.(Δίας-Ἥλιος)
- 4.Γίνεται λόγος για την τύχη ανώνυμων ανθρώπων
- 5.Ο Όμηρος εκφράζει κάποιο προσωπικό σχόλιο ή συναίσθημα.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

- Στην Ιλιάδα θεματικός άξονας είναι η οργή, ενώ στην Οδύσσεια ο άνθρωπος.
- Ο Αχιλλέας δρα με εγωκεντρισμός, ενώ ο Οδυσσεύς με συντροφικότητα (φιλέταιρος)
- Στην Ιλιάδα ο άνθρωπος υποκινείται από κάποια θεία βούληση, ενώ στην Οδύσσεια έχει ελεύθερη βούληση.
- Οι βασικοί ήρωες στο προοίμιο της Ιλιάδας είναι επώνυμοι, ενώ στην Οδύσσεια ανώνυμοι.
- Στην Ιλιάδα δεν υπάρχει η παράκληση στη Μούσα να ξεκινήσει απ' όπου θέλει την ιστορία.

ΑΦΗΓΗΣΗ :

Η αφήγηση αρχίζει **in medias res** (στη μέση της ιστορίας) δηλαδή ο δημιουργός αρχίζει την ιστορία όχι από την αρχή, αλλά εντοπίζει το κυριότερο σημείο της ιστορίας και αφηγείται τα υπόλοιπα γεγονότα από ένα συγκεκριμένο πρίσμα (π.χ. μέσα από το θυμό του Αχιλλέα).

ΗΘΙΚΟ ΣΧΗΜΑ ΣΤΑ ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ

- **Άτη**: τύφλωση του ανθρώπινου νου
- **Ύβρη**: ασέβεια, πράξη ενάντια στο θεό
- **Νέμεση** : οργή των θεών
- **Τίση**: τιμωρία των θεών (Ο Απόλλωνας τιμωρεί τον Αγαμέμνονα για την ασεβή στάση του).

Η εμφάνιση του Χρύση : Ο ποιητής μας μεταφέρει στο στρατόπεδο των Αχαιών όπου εμφανίζεται ο Χρύσης ως **πατέρας ικέτης** που προσφέρει λύτρα για την απελευθέρωση της κόρης του αλλά και ως **ιερέας του Απόλλωνα**. Στο σκήπτρο που κρατάει ο Χρύσης υπάρχει το σύμβολο του Απόλλωνα για να φανεί με αυτόν τον τρόπο ότι ο **Χρύσης είναι φορέας θεϊκής εξουσίας** και θα πρέπει να του συμπεριφερθούν με σεβασμό.

ΙΚΕΣΙΕΣ ΧΡΥΣΗ

ΙΚΕΣΙΑ ΣΤΟΝ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑ = ΑΙΤΗΜΑ	ΙΚΕΣΙΑ ΣΤΟΝ ΑΠΟΛΛΩΝΑ=ΠΡΟΣΕΥΧΗ
Γονυκλήσια (πέφτει στα πόδια του)	Επίκληση
Προσφώνηση	Προσφώνηση
Ευχή	Υπενθύμιση προσφορών
Προσφορά λύτρων – Αίτημα	Αίτημα ως ανταπόδοση προσφορών
Συγκαλυμμένη απειλή	Παράκληση τιμωρίας = φανερή απειλή

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ ΑΓΑΜΕΜΝΟΝΑ ΣΤΟ ΑΙΤΗΜΑ – ΙΚΕΣΙΑ ΤΟΥ ΧΡΥΣΗ ΣΤΟΝ ΑΡΧΙΣΤΡΑΤΗΓΟ ΤΩΝ ΑΧΑΙΩΝ & ΑΦΕΝΤΗ ΤΗΣ ΑΙΧΜΑΛΩΤΗΣ ΚΟΡΗΣ ΤΟΥ

Ο Αγαμέμνωνας με πρωτοφανή σκληρότητα και αναλγησία:

- α) στ. 27-29: φοβερίζει και απειλεί τον Χρύση να μην ξαναπατήσει στο ελληνικό στρατόπεδο.
- β) στ. 30-32: υπονοεί ποια μοίρα επιφυλάσσεται στην Χρυσηίδα από τον ίδιο.
- γ)στ. 33: επαναλαμβάνει την απειλή στο Χρύση με άμεση χειροδικία.

Η ανταποδοτική σχέση ανθρώπων-θεών: Στην αρχαιότητα η σχέση ανθρώπων-θεών χαρακτηριζόταν από την έννοια της ανταπόδοσης, όπως γίνεται φανερό από την προσευχή του Χρύση, που ακολουθεί το σχήμα μιας τυπικής προσευχής της εποχής, στην οποία ο ιερέας υπενθυμίζει τις προσφορές του προς τον θεό Απόλλωνα και παρουσιάζει το αίτημά του ως ανταπόδοση αυτών των προσφορών. Μολονότι ο χριστιανισμός δεν δέχεται αυτή τη σχέση δοσοληψίας ανάμεσα στον άνθρωπο και τον Θεό, βρίσκουμε ακόμα και σήμερα κατάλοιπα αυτής της αντίληψης για τη σχέση του ανθρώπου με το θείο (π.χ. τα τάματα).

Ηθογράφιση προσώπων

Χρύσης: ο πόνος του για την αιχμαλωσία της κόρης του τον φέρνει ικέτη στο στρατόπεδο των Αχαιών. Είναι φανερό η προσπάθειά του να κερδίσει την εύνοια τους, ώστε να πετύχει την απελευθέρωση της κόρης του: έτσι, προσφέρει πλουσιοπάροχα λύτρα, απευθύνεται με κολακευτικούς χαρακτηρισμούς στους Αχαιούς (γένναιόκαρδοι Αχαιοί) κι εύχεται την επιτυχή έκβαση των στρατιωτικών τους επιχειρήσεων (γεγονός που υπογραμμίζει την τραγική του θέση, αφού η πατρίδα του ήταν σύμμαχος των Τρώων). Η όλη στάση του χαρακτηρίζεται από αξιοπρέπεια και ευγένεια. Είναι φανερό επίσης πως έχει επίγνωση της αδύναμης θέσης του (ικέτης), αλλά συγχρόνως και συναίσθηση πως στο πλευρό του βρίσκεται ο θεός Απόλλωνας- από εδώ πηγάζει και η κρυφή απειλή του για τιμωρία από τον θεό, σε περίπτωση που το αίτημά του δεν γίνει δεκτό. Πληγωμένος από την προσβλητική συμπεριφορά του Αγαμέμνονα και πονώντας για την τύχη της αιχμάλωτης κόρης του, προσεύχεται στον θεό Απόλλωνα ζητώντας τη σκληρή τιμωρία των Αχαιών, με τη σιγουριά πως ο θεός είναι με το μέρος του.

Αγαμέμνονας: ο Αγαμέμνονας φέρεται προσβλητικά και περιφρονητικά απέναντι στον γέροντα ικέτη φτάνοντας στο σημείο να τον απειλήσει. Η στάση του αυτή δείχνει αλαζονεία κι αποτελεί ασέβεια όχι μόνο όσον αφορά την ιδιότητα του Χρύση ως ιερέα, αλλά και όσον αφορά την ιδιότητά του ως ικέτη, αφού οι ικέτες ήταν πρόσωπα σεβαστά, υπό την προστασία μάλιστα του Δία. Επίσης, φέρεται με σκληρότητα και απανθρωπιά, αφού όχι μόνο μένει ασυγκίνητος μπροστά στον πόνο του πατέρα-ικέτη, αλλά τον οξύνει διαγράφοντας με ωμότητα την τύχη της αιχμάλωτης κόρης του (στ. 30-32). Η απόφασή του να κρατήσει τη Χρυσήδα, παρά την ικεσία του γέροντα πατέρα της και την αντίθετη γνώμη του στρατεύματος, δηλώνει άτομο εγωκεντρικό. Το γεγονός ότι αγνοεί επιδεικτικά τη γνώμη των υπόλοιπων Αχαιών δείχνει επίσης αλαζονεία και αυταρχικότητα. Τέλος, η προσβλητική, περιφρονητική στάση του Αγαμέμνονα απέναντι στον Χρύση, ο οποίος είναι ιερέας του θεού Απόλλωνα, αποτελεί προσβολή και του ίδιου του θεού (στον στ. 29 εξάλλου ο Αγαμέμνονας μιλάει περιφρονητικά για τα σύμβολα του θεού). Η αλαζονική και ασεβής αυτή στάση του Αγαμέμνονα αποτελεί ύβρη. Επίσης, στους στ. 27-33, η αλαζονική συμπεριφορά του Αγαμέμνονα στον Χρύση **προοικονομεί** τη σύγκρουσή του με τον Αχιλλέα.

Ομηρικός πολιτισμός

- Ο ρόλος των θεών: πίσω από κάθε ανθρώπινη πράξη κρύβεται κάποιος θεός («ψάλλε θεά, η βουλή γενόνταν του Κρονίδα, και απ' τους θεούς ποιος άναψε την έχθραν μεταξύ τους;»). Οι άνθρωποι όμως είναι υπεύθυνοι για τις πράξεις τους και πληρώνουν για τα λάθη τους (ύβρις Αγαμέμνονα)
- Ανθρωπομορφισμός, επιφάνεια (υπερφυσικό στοιχείο): ο τιμωρός Απόλλωνας (οργισμένος, απειλητικός, πάνοπλος σκορπάει το θάνατο στο αχαϊκό στρατόπεδο).

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Η ανταπόκριση του θεού είναι άμεση, ακαριαία:

- Οπτική εικόνα: κατεβαίνει από τον Όλυμπο θυμωμένος και χολωμένος με το τόξο και τη φαρέτρα του.
- Ακουστική εικόνα: «εβρόντησαν επάνω του τα βέλη».
- Οπτική εικόνα: παίρνει θέση μάχης απέναντι απ' τους Αχαιούς και τοξεύει.
- Ακουστική εικόνα: «αχός εβγήκε τρομερός απ' τ' ασημένιο τόξο».
- Οπτική εικόνα: «των νεκρών παντού πυρές εκαίαν».
- Το στοιχείο του θαυμαστού: επιφάνεια θεού και δράση του → προκαλεί μολυσματική ασθένεια με τα βέλη του.
- Νόμος των 3 & κλιμάκωση: ο θεός τοξεύει πρώτα τα μουλάρια, μετά τα σκυλιά και τελευταία τους ανθρώπους.

- Καύση νεκρών = αναχρονισμός: έκαιγαν νεκρούς την εποχή του ποιητή, ενώ στα μυκηναϊκά χρόνια επικρατούσε η συνήθεια της ταφής των νεκρών.

ΣΧΗΜΑΤΑ ΛΟΓΟΥ-ΤΕΧΝΙΚΕΣ

- **Νόμος (σχήμα) των τριών:** υπογραμμίζεται το τρίτο στοιχείο σαν πιο σημαντικό (στ. 27-28, 31-31, 38-39, 51-52).
- **Αντιθέσεις** (στ. 35, 44 με 48), **παρομοιώσεις** (στ. 47-48), τυπικά **επίθετα** (μακροβόλος, θείος, κοίλα, ασημένιο κ.λπ.), **ζωηρές εικόνες (οπτικές και ακουστικές:** στίχοι 44-53), **τριαδικό/κλιμακωτό σχήμα**, (στ. 51-52) **τραγική/επική ειρωνεία** (ο Αγαμέμνωνας φαίνεται νικητής, αλλά δεν ξέρει τι τιμωρία τον περιμένει), **προοικονομία, αναχρονισμός** (στα μυκηναϊκά χρόνια έθαβαν τους νεκρούς, ενώ στην ομηρική εποχή τους έκαιγαν), **ρητορικές ερωτήσεις** (στ. 8).
- **Τεχνικές αφηγηματικής τεχνικής: προοικονομία** (στ. 19 & 27-33), θαυμαστό (=υπερφυσικό): **επιφάνεια** θεού και δράση του, **κύκλος, αναχρονισμός, λακωνικότητα.**

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΑΞΙΕΣ (ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ)

- Συνδρομή θεού στην υλοποίηση δύσκολων έργων
- Διχόνοια Ελλήνων = αιτία πολλών κακών
- Ασέβεια στο θείο σημαίνει και τιμωρία
- Πολλές φορές είμαστε πιόνια ανώτερων δυνάμεων
- Οι γονείς κάνουν τα πάντα για να σώσουν τα παιδιά τους.
- Η επιστροφή στην πατρίδα είναι μεγάλο ιδανικό για τους ξενιτεμένους
- Σεβασμός στον ικέτη, ιδίως όταν είναι ηλικιωμένος και άνθρωπος του θεού
- Οι κατάρες των αδικημένων συνήθως πραγματοποιούνται

Ιλιάδα, ερωτήσεις κατανόησης A 1-53

(κυκλώστε τη σωστή απάντηση)

1. Σε ποια θεά απευθύνεται ο ποιητής στην αρχή της Ιλιάδας;

α) Στην Αθηνά. β) Στην Αφροδίτη. γ) Στη Μούσα.

2. Ο ποιητής για ποιο θέμα ζητά να του ψάλει η Μούσα;

α) Για τον θυμό του Αχιλλέα. β) Για τον τρωικό πόλεμο. γ) Για την Ωραία Ελένη.

3. Τι συνέπειες είχε ο θυμός του Αχιλλέα;

α) Πέθαιναν πολλοί Αχαιοί. β) Σταμάτησε ο πόλεμος. γ) Οι Αχαιοί κυρίευσαν την Τροία.

4. Ποιανού θεού θέλημα ήταν ο θάνατος τόσων Αχαιών;

α) Του Δία. β) Του Ποσειδώνα. γ) Του Απόλλωνα.

5. Ποιοι μάλωσαν μεταξύ τους;

α) Ο Αγαμέμνωνας με τον Μενέλαο. β) Ο Αγαμέμνωνας με τον Αχιλλέα. γ) Ο Αχιλλέας με τον Μενέλαο.

6. Ποιος θεός άναψε τη μεταξύ τους έχθρα;

α) Ο Δίας. β) Ο Ποσειδώνας. γ) Ο Απόλλωνας.

7. Ποιος θεός έριξε αρρώστια στο στράτευμα των Αχαιών;

α) Ο Δίας. β) Ο Ποσειδώνας. γ) Ο Απόλλωνας.

8. Για ποιο λόγο;

α) Γιατί οι Αχαιοί δε σεβάστηκαν τον ιερέα του, τον Χρύση. β) Γιατί οι Αχαιοί δεν του έκαναν τις απαραίτητες θυσίες. γ) Γιατί οι Αχαιοί κυρίευσαν την Τροία.

9. Τι ζήτησε ο Χρύσης από τους Αχαιούς;

α) Να του επιστρέψουν την κόρη του τη Χρυσηίδα. β) Να του δώσουν χρυσάφι. γ) Να σηκωθούν να φύγουν.

10. Τι κρατούσε ο Χρύσης στα χέρια του;

α) Χρυσή κούπα. β) Χρυσό ραβδί με στέφανα. γ) Μια εικόνα του Απόλλωνα.

11. Ποιος δε συμφώνησε με το αίτημα του Χρύση;

α) Ο Αχιλλέας. β) Ο Μενέλαος. γ) Ο Αγαμέμνονας.

12. Συμφώνησαν οι υπόλοιποι Αχαιοί με το αίτημα του Χρύση;

α) Ναι β) Όχι

13. Ο Χρύσης τι έκανε μετά την άρνηση του Αγαμέμνονα;

α) Πήγε σπίτι του. β) Έβαλε τα κλάματα. γ) Παρακάλεσε τον Απόλλωνα να τιμωρήσει τους Αχαιούς.

14. Ο Χρύσης στην προσευχή του, παρακαλώντας τον Απόλλωνα, τι του θύμιζε;

α) Ότι του έχτισε ναό. β) Ότι του πρόσφερε θυσίες. γ) Ότι του έχτισε ναό και του πρόσφερε θυσίες.

15. Τι ζήτησε από τον Απόλλωνα

α) Να διώξει τους Αχαιούς. β) Να πληρώσουν οι Αχαιοί τα δάκρυά του με βέλη. γ) Να θανατώσει τον Αγαμέμνονα.

16. Ο Απόλλωνας άκουσε την προσευχή του Χρύση;

α) Ναι β) Όχι

17. Και τι έκανε;

α) Έριξε τα βέλη του εναντίον των Αχαιών. β) Προκάλεσε ανεμοθύελλα. γ) Προκάλεσε σεισμό.

18. Ποιον σημάδευε πρώτα;

α) Πρώτα τους ανθρώπους κι έπειτα τα μουλάρια και τα σκυλιά. β) Πρώτα τα μουλάρια και τα σκυλιά κι έπειτα τους ανθρώπους.

19. Ποιο ήταν το αποτέλεσμα;

α) Οι Αχαιοί αναγκάστηκαν να φύγουν από την Τροία. β) Οι Αχαιοί αρρώσταιναν και πέθαιναν.

20. Οι Αχαιοί τι έκαναν τους νεκρούς τους;

α) Τους έθαβαν. β) Τους έκαιγαν.

A 54-306: Συνέλευση Αχαιών- σύγκρουση Αχιλλέα – Αγαμέμνονα

Τόπος : Το στρατόπεδο των Αχαιών στην Τροία, Χρόνος : 10η μέρα της Ιλιάδας

Περίληψη : Ο Αχιλλέας αποφασίζει να συγκαλέσει συνέλευση των Αχαιών, προκειμένου να βρουν την αιτία του κακού (λοιμός) και ζητά τη συνδρομή του μάντη Κάλχαντος. Ο μάντης γνωρίζοντας πως η απάντησή του δεν θα αρέσει στον Αγαμέμνονα, φοβάται να εκφραστεί και ζητά την προστασία του Αχιλλέα. Αφού ο τελευταίος του εγγυάται πως θα τον προστατεύσει, ο Κάλχας απαντά πως η αιτία του κακού είναι η προσβολή του Αγαμέμνονα προς τον Χρύση, κάτι το οποίο εξόργισε τον Απόλλωνα. Προτρέπει λοιπόν τους Αχαιούς να στείλουν την Χρυσήίδα στον πατέρα της και να προσφέρουν μια εκατόμβη στον Απόλλωνα ώστε να τον εξιλεώσουν. Ο αρχηγός των Αχαιών επιτίθεται στον μάντη και ζητά δώρο ισάξιο με την Χρυσήίδα, αλλιώς δεν την δίνει πίσω. Το δώρο που ζητά είναι η σκλάβα του Αχιλλέα, η Βρισηίδα. Ο Αχιλλέας οργίζεται και δηλώνει πως αν συμβεί κάτι τέτοιο θα αποχωρήσει από τον πόλεμο. Ο Αγαμέμνονας του ανακοινώνει πως θα του την πάρει με το ζόρι και ο ήρωας σκέφτεται να τον σκοτώσει. Την κατάλληλη στιγμή όμως επεμβαίνει η Αθηνά σταλμένη από την Ήρα και τον συγκρατεί. Ο Αχιλλέας κατηγορεί τον Αγαμέμνονα για δειλία και ορκίζεται ότι οι Αχαιοί θα τον ζητούν απεγνωσμένα όταν θα τους σκοτώνει ο Έκτορας. Ο Νέστορας, ο σοφός βασιλιάς της Πύλου, αναλαμβάνει να συμβιβάσει τα πράγματα ανάμεσα στον Αχιλλέα και τον αρχηγό των Αχαιών, όμως οι προσπάθειές του αποβαίνουν άκαρπες. Ο Ατρείδης κατηγορεί τον Αχιλλέα πως επιζητά την εξουσία του και ο ήρωας αποχωρεί οργισμένος και αποφασμένος να απέχει από τις μάχες.

Αφηγηματικές τεχνικές – Εκφραστικά μέσα

Τα άστοχα ερωτήματα (στ. 66) σε συνδυασμό με τους δισταγμούς του Κάλχαντα επιβραδύνουν (καθυστερούν) το χρόνο της αφήγησης.

Επική ειρωνεία : όταν οι ακροατές γνωρίζουν κάτι που οι ήρωες του έπους το αγνοούν (στ. 55 κ.εξ.)

Επική ειρωνεία συνιστά το γεγονός ότι ενώ η αγορά των Αχαιών συγκαλείται από τον Αχιλλέα για να βρεθεί η αιτία της οργής του Απόλλωνα, οι ακροατές – αναγνώστες γνωρίζουν ήδη από την προηγούμενη ενότητα την αιτία αυτή. Επική ειρωνεία υπάρχει και στον στίχο 176.

(επιπλέον) ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ – ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

- Προοικονομία (στ. 129-130 , 212-214, 232-241 & 245) :
  - «κι οι Αχαιοί να πάρωμε την πυργωμένην Τροίαν» (στ. 129)
  - «ότι να γίνει θέλει ιδείς αυτό που σου προλέγω (...) τρίδυπα δώρα ατίμητα θα λάβεις (...)» (στ. 213-215)

- «τῶντι ἀχρείους κυβερνάς λαοφάγε βασιλέα» (στ. 232) (: στοιχείο προοικονομίας, προσήμανση)
- «θ' αποζητήσουν οι Αχαιοί μια μέρα τον Πηλείδη (...) και σε θα τρώγει ο πόνος που αψήφησες (...) πολεμάρχον» (στ. 241-245)
- **Άστοχα ερωτήματα** στ. 66, 68 → **Επιβράδυνση**
- **Το σχήμα του αδύνατου:** όταν ο ποιητής θέλει να τονίσει ότι δεν πρόκειται να συμβεί κάτι, το παραλληλίζει με κάτι που είναι αντίθετο στους φυσικούς νόμους (ισχύει και στα δημοτικά τραγούδια)(στ. 235 κ.εξ.).
- **Επιβράδυνση:** Ολόκληρος ο λόγος του Νέστορα. **Παρομοιώσεις:** (στ. 106) «και άστραφταν τα μάτια του (ενν. του Αγαμέμνονα) ωςάν φλόγες», (στ. 250) «ωςάν το μέλι η λαλιά του», (στ. 263-267) «ωςάν εκείνους δεν γεννήθηκαν»

Μεταφορές: (στ. 79) «θ' ανάψω την χολήν», (στ. 83) «το πάθος άσπονδο τρέφει», (στ. 104), «μαύρα σωθικά», (στ. 165) «όταν καλά τειχόκαστρα πατούμε», (στ. 189) «Τα λόγια επλήγωσαν τα σπλάχνα», (στ. 304) «το αίμα θα τρέξει».

Προσωποποιήσεις: (στ. 108) «και ο νους σου πάντοτε αγαπά κακά να προμαντεύει», (στ. 121) «ότι αλλού το δώρο μου πηγαίνει», (στ. 273) «απ' όσους τρέφ' η γη».

Υπερβολές: (στ. 232) «λαοφάγε βασιλέα».

- **Στερεότυπα επίθετα:** (στ. 54) «θεία βέλη»(στ. 76) «Μακροβόλου Φοίβου»
(στ. 99) «λαμπρομάτα κόρη»
(στ. 104) «μαύρα σωθικά»
(στ. 123) «ένδοξε Ατρείδη», «φιλόπλουτε»
(στ. 165) «καλά τειχόκαστρα»
(στ. 166) «σφοδρού πολέμου»
(στ. 294) «ολόψυχον»

Εικόνες: α)(στ. 156-158) Περιγραφή της Φθίας, β)(στ. 198-201) Η εμφάνιση της Αθηνάς στον Αχιλλέα, γ)(στ. 246) Ο Αχιλλέας εκσφενδονίζει το ραβδί του.

Χαρακτηρισμός Αχιλλέα μέσα από τους στίχους 122-148 της ραψ. Α

Ο Αχιλλέας έχει ξεκάθαρη γνώμη για την αξία του. Από το γεγονός αυτό πηγάζει η ευθιξία του: του προσβάλλουν την αξιοπρέπειά του και του αμφισβητούν τις ικανότητές του.

Δείχνει ευαισθησία και πληγώνεται εύκολα. Περισσότερο υπακούει στα συναισθήματά του και λιγότερο στη λογική. Γι' αυτό παρασύρεται και εκφράζεται χωρίς να τον συγκρατούν οι κοινωνικές διαφορές ή η ηλικία (του Αγαμέμνονα). Από τη στιγμή που αποκαλεί τον Αγαμέμνονα *άνθρωπο του συμφέροντος*, αυτό φαίνεται ξεκάθαρα από την αρχή.

Σχολιασμός της αντίδρασης του Αγαμέμνονα στην πρόταση του Αχιλλέα μέσα από τους στίχους 122-148 της ραψ. Α

Ο Αγαμέμνονας παρουσιάζεται εγωιστής και πλεονέκτης από τα πρώτα του λόγια. Δεν αναγνωρίζει τις προσπάθειες των ανθρώπων ούτε εκτιμά εκείνους που τον υπηρετούν. Δείχνει μεγάλη αγνωμοσύνη. Εκπρόσωπος της απόλυτης εξουσίας, συμπεριφέρεται αυταρχικά, πιστεύοντας ότι όλοι πρέπει να υποτάσσονται σ' αυτόν. Προβάλλει το συμφέρον του και επιμένει να ικανοποιηθεί κάθε απαίτησή του, ακόμα κι αν αυτό είναι δύσκολο. Η αλαζονεία του και ο εγωισμός του οδηγούν τη σύγκρουσή του με τον Αχιλλέα στα άκρα. Ωστόσο, στο λόγο του Αγαμέμνονα στους συγκεκριμένους στίχους υπάρχουν κάποια στοιχεία που αμβλύνουν για λίγο την προσωπική αντιδικία, όπως: η αναγνώριση της γενναιότητας του Αχιλλέα (στ. 132), η αναφορά άλλων ηρώων (στ. 139), η υπογράμμιση της μοναδικότητας του Αχιλλέα ανάμεσα στους ανθρώπους (στ. 147) και η αναβολή της λύσης του προβλήματος για αργότερα.

Η αντίληψη της τιμής την εποχή του Ομήρου και σήμερα

Η τιμή για τους ομηρικούς ήρωες της Ιλιάδας, Αχιλλέα και Αγαμέμνονα, έχει σχέση με το δώρο που κινδυνεύουν να χάσουν, το λάφυρο, που αποτελούσε ταυτόχρονα και την επιβράβυσή τους για την πολεμική τους αξία. Για τον Αγαμέμνονα, στο συγκεκριμένο απόσπασμα, αυτή η έννοια της τιμής φαίνεται στους στίχους 174-175, ενώ για τον Αχιλλέα στους στίχους 162-163 και 165, 167 και 171. Επίσης, όπως φαίνεται στο στίχο 159 ο πόλεμος γινόταν για λόγους τιμής.

Σήμερα, που η κοινωνία μας είναι άκρως καταναλωτική, η τιμή έχει σχέση με την αξία που έχει ένα αγαθό σε σχέση με το χρήμα. Γίνεται, επομένως, κατανοητό ότι η σημασία μιας λέξης αλλάζει ανάλογα με τις ηθικές, κοινωνικές και οικονομικές αξίες που διέπουν κάθε κοινωνία.

Σχολιασμός της συμπεριφοράς του Αχιλλέα (ραψ. Α, στίχοι 149-188)

του: του προσβάλλουν την αξιοπρέπειά του και του αμφισβητούν τις ικανότητές του. Δείχνει ευαισθησία και πληγώνεται εύκολα. Περισσότερο υπακούει στα συναισθήματά του και λιγότερο στη λογική. Γι' αυτό παρασύρεται και εκφράζεται χωρίς να τον συγκρατούν οι κοινωνικές διαφορές ή η ηλικία (του Αγαμέμνονα). Θρήσκος και υπάκουος στους θεούς (τον ενδιαφέρον της Αθηνάς γι' αυτόν μας αφήνει να εννοήσουμε ότι είναι θεοσεβής), στηρίζεται στη γνώμη ή τη βοήθειά τους. Γνήσιος εκπρόσωπος της ηρωικής

εποχής ο Αχιλλέας, σκιαγραφείται ως άνθρωπος που ανταποδίδει τη βία με βία (στ. 186-187). Η στάση του θυμίζει το δόγμα: «οφθαλμόν αντ' οφθαλμού και οδόντα αντ' οδόντος».

Ο πόλεμος για τον Αχιλλέα γίνεται για να διατηρηθεί ένα ορισμένο κοινωνικό και ηθικό κατεστημένο. Η εθνική συνείδηση δεν είναι αναπτυγμένη στην ομηρική εποχή. Υπό αυτή τη λογική τον καταλαβαίνουμε πολύ καλά, όταν δηλώνει ότι εγκαταλείπει τον πόλεμο και γυρίζει στην πατρίδα του (στίχ. 170). Ανταμοιβή για τη συμμετοχή του στον πόλεμο θα πρέπει να είναι η αναγνώριση του ηρωισμού του. Δεν είναι δειλός, όταν αρνείται να πολεμήσει. Δεν ενδιαφέρεται για υλικά αγαθά, αλλά για εκτίμηση της αντρείας του. Ως ανταμοιβή του ηρωισμού του ο Αχιλλέας συναντά την αχαριστία. Δεν αντέχει να μείνει «ατίμητος» (στίχ. 172)· και δεν τον τιμούν, όταν του προσφέρουν ένα δώρο ως επιβράβευση της αξίας του και, στη συνέχεια, του το αφαιρούν. Αφού ο ήρωας μάχεται για λόγους τιμής (των Ατρείδων), είναι απόλυτα δικαιολογημένος ηθικά, όταν αποσύρεται από τη μάχη για λόγους της προσωπικής του τιμής (αξιοπρέπεια). (Ιδεολογικό στοιχείο)

Σχολιασμός του λόγου του Αγαμέμνονα (ραψ. Α, στίχοι 149-188)

Ο λόγος του Αγαμέμνονα χαρακτηρίζεται από φραστική οξύτητα και σκληρότητα περιεχομένου. Θεωρώντας ότι ο Αχιλλέας προσπαθεί να τον εξαπατήσει, όταν ο δεύτερος του υπόσχεται τετραπλά ανταλλάγματα στο μέλλον, χάνει τον έλεγχο, ανεβάζει τον τόνο και γίνεται άδικος. Κορύφωση της έντασης: στίχοι 138-139 (απειλή). Εκτόνωση της έντασης: στους τελευταίους στίχους, όταν ο Αγαμέμνονας αλλάζει θέμα και αναφέρεται στην επιστροφή της Χρυσήδας στον πατέρα της.

Τα πρόσωπα και το ήθος τους: σχεδιαγραμματικά (ραψ. Α, στ. 54-306)

Αχιλλέας:

- Υπευθυνότητα, κύρος, αίσθημα ευθύνης απέναντι στο σύνολο (δραστηριοποιείται, αναλαμβάνει πρωτοβουλία συγκαλώντας συνέλευση), αυτοπεποίθηση – πρόκληση για τον Αγαμέμνονα (προσφέρει προστασία στον μάντη: στ. 55, 86-93).
- Ηρεμία, αυτοκυριαρχία παρά το ξάφνιασμα, αναφορά στο κοινό καλό, πειθώ με έμφαση στα αντικειμενικά δεδομένα και υπόσχεση μελλοντικής / αβέβαιης αμοιβής (στ. 123-130).
- Υπερβολικά ευαίσθητος στο θέμα της τιμής, εύθικτος, παρορμητικός και αψύς, με επίγνωση της αξίας του, δυναμικός, υψώνει μόνος αυτός το ανάστημά του, απαντά με οξύτητα, παρεκτρέπεται σε απειλές, δείχνοντας ασέβεια στον αρχιστράτηγο (στ. 150-172).
- Αυτοκυριαρχία- αυτοσυγκράτηση, ευσέβεια καθώς υπακούει στην προτροπή της Αθηνάς, υπερβολή στο υβρεολόγιο που εκστομίζει εναντίον του Αγαμέμνονα, εκδικητικότητα – περιφρόνηση απέναντι στους Αχαιοούς για τη συνένοχη σιωπή τους (στ. 217-245).

Αγαμέμνονας

- Οργή, μνησικακία, εκδικητικότητα, μετάθεση ευθυνών, ασέβεια στον μάντη, υποχωρεί με

«μεγαλοψυχία» μπροστά στο κοινό συμφέρον, αλλά με εγωκεντρισμό και προβάλλοντας τον αρχηγικό του ρόλο διεκδικεί τιμητικό δώρο (στ. 107-12).

- Με αλαζονεία- αυθαιρεσία περιφρονεί τους άλλους αρχηγούς που πολεμούν για την τιμή των Ατρείδων, αχάριστος, αγνώμων, συμφεροντολόγος απειλεί, ειρωνεύεται (στ. 132-148).

- Μειώνει τον Αχιλλέα, υποβαθμίζει τη γενναιότητά του, αδιάλλακτος, εγωκεντρικός και προκλητικός αν και δεν εκστομίζει ύβρεις σεβόμενος το αξίωμά του, προσπαθεί να επιβληθεί με το φόβο και να διασώσει το κύρος του (στ. 174-188).

Νέστορας:

- Χαρισματικός ρήτορας, καλοπροαίρετος, συνετός, έμπειρος, νηφάλιος, διορατικός, αμερόληπτος, με διπλωματικότητα, μετριοπάθεια, ευελιξία, ικανότητα να ψυχολογεί τους αντιμαχόμενους προσπαθεί να κατευνάσει τα πνεύματα με ηπιότητα και πειστικότητα.

Συμπληρωματικά Σχόλια (A, στ. 54-306)

στ. 60: ο Αγαμέμνωνας θα αργήσει να πάρει το λόγο (στ. 107)· η παρουσία του, ωστόσο, είναι έντονη σ' αυτή την πρώτη σκηνή της ενότητας: σ' αυτόν απευθύνεται ο Αχιλλέας (στ. 60), αυτόν υπαινίσσεται ο Κάλχας (στ. 79-80) και αυτόν θα αναφέρει ρητά ο Πηλείδης (στ. 91-92).

Στ. 66: τόσο τα άστοχα ερωτήματα του Αχιλλέα όσο και ο δισταγμός του Κάλχα που ακολουθεί καθυστερούν (επιβράδυνση) και μας οδηγούν σιγά σιγά στο κεντρικό θέμα της σκηνής: την αποκάλυψη της αιτίας του κακού

στ. 106: πολλές φορές οι μάντεις αντιμετώπιζαν τη βία της εξουσίας, γιατί οι προβλέψεις τους δεν ικανοποιούσαν τις επιθυμίες των ηγετών. Αξίζει να παρατηρήσουμε ότι ο Αγαμέμνωνας δεν μας πείθει, όταν αμφισβητεί το χρησμό του μάντη· ούτε ο ίδιος πιστεύει αυτά που λέει, γι' αυτό λίγους στίχους παρακάτω είναι έτοιμος να υποχωρήσει (στ. 117-118). Η αντίδρασή του θυμίζει ένοχο, ο οποίος προσπαθεί να αποκρούσει με κάθε μέσο την κατηγορία που διατυπώνεται εναντίον του. Γι' αυτό ο λόγος του έχει απολογητικό ύφος: προσπαθεί να δικαιολογήσει τη συμπεριφορά του προς τον Χρύση, επαινώντας τα χαρίσματα της Χρυσήδας. Όταν μάλιστα φτάνει να τη συγκρίνει με την Κλυταιμνήστρα (στ. 114-116), δε δικαιώνει μόνο τη στάση του απέναντι στον ιερέα του Απόλλωνα, αλλά και τονίζει το μέγεθος της θυσίας που είναι έτοιμος να κάνει επιστρέφοντάς την στον πατέρα της (στ. 117). Ο όρος που προσθέτει, ωστόσο, στη συνέχεια (στ. 119-121) δημιουργεί νέα ένταση στη σκηνή και εξυπηρετεί την οικονομία του έπους, γιατί δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη σύγκρουση Αγαμέμνονα – Αχιλλέα, που θα προκαλέσει το θυμό του δεύτερου, στοιχείο γύρω από το οποίο θα πλεχτεί όλος ο επικός μύθος.

Να επισημάνουμε επίσης ότι ο λόγος του αρχιστράτηγου αποκαλύπτει τις ψυχολογικές του διακυμάνσεις (με κορυφώσεις και υφέσεις), χωρίς αυτές να περιγράφονται. Επιπλέον, ο λόγος του Αγαμέμνονα δημιουργεί ανάλογες εντάσεις ή υφέσεις στη συνέλευση, όπως

άλλωστε και ο ποιητής στο ακροατήριο του: όταν ο Αγαμέμνωνας υποχωρεί, δημιουργείται για λίγο ανακούφιση, την οποία διαδέχεται νέα ένταση, όταν προβάλλει το αίτημά του για νέο δώρο.

Στ. 121: αν και είναι φανερό ότι βρισκόμαστε στην αρχή ενός αγώνα λόγων, το ύφος της παρέμβασης του Αχιλλέα δεν μπορεί να θεωρηθεί εριστικό· αντίθετα, ο λόγος του ήρωα είναι ήρεμος και η επιχειρηματολογία του στηρίζεται σε αντικειμενικά στοιχεία (στ. 125-127). Με τη χρήση μάλιστα του α' πληθυντικού προσώπου (στ. 125, 126, 127, 130) και τη διπλή αναφορά των Αχαιών ως υποκειμένου (στ. 124, 130) ο Πηλείδης αφαιρεί από το λόγο του κάθε υποκειμενική χροιά, αφήνοντας να εννοηθεί ότι η αντιπαράθεση δεν είναι προσωπική, αλλά ότι ο αρχιστράτηγος με τη στάση του και τις απαιτήσεις του αντιπαρατίθεται σε όλο το αχαϊκό στρατόπεδο. Παρ' όλα αυτά ο Αχιλλέας με τη φράση «περισσά φιλόπλουτε» (στ. 123) δεν μειώνει απλώς τη θετική προσφώνηση του προς τον Αγαμέμνονα στον ίδιο στίχο, αλλά και αφήνει να διαφανεί ότι έχει προσωπικά ενοχληθεί από τη συμπεριφορά του αρχιστράτηγου. Η κατηγορία μάλιστα που μένει μετέωρη στο στ. 123 θα στηριχτεί στη συνέχεια (στ. 167) με στοιχεία που θα αποδεικνύουν την απληστία του Ατρείδη. – Άλλα στοιχεία του λόγου του Αχιλλέα: α) πληροφορίες για το πώς προμηθευόταν το στράτευμα τα αναγκαία για τη συντήρηση του στη διάρκεια ενός μακροχρόνιου πολέμου μακριά από την πατρίδα (στ. 126, πρβ. Στ. 165), β) πώς μοιραζόταν η λεία των ληστρικών επιδρομών (στ. 127) και γ) αναφορά του στόχου της εκστρατείας και πρόωρη **προοικονομία** μιας επιτυχούς έκβασης (άλωση της Τροίας, στ. 130).

Στ. 131: Ο Αγαμέμνωνας οδηγεί την αντιπαράθεση σε προσωπικό επίπεδο. Αν και ο Πηλείδης προσπάθησε να αποφύγει κάτι τέτοιο, τοποθετώντας απέναντι στον αρχιστράτηγο το σύνολο των Αχαιών, ο Αγαμέμνωνας δεν βλέπει απέναντί του παρά μόνο τον Αχιλλέα. Δεν λείπουν, ωστόσο, κάποια στοιχεία που απομακρύνουν την κορύφωση της σύγκρουσης και αμβλύνουν για λίγο την προσωπική αντιδικία: τέτοια είναι: α) η αναγνώριση της γενναιότητας του Αχιλλέα (στ. 132), β) η υπογράμμιση της μοναδικότητας του ήρωα ανάμεσα στους ανθρώπους (στ. 147), γ) η αναφορά και άλλων ηρώων (στ. 139), ώστε να μη φανεί ότι η απειλή στρέφεται προσωπικά εναντίον του Αχιλλέα, και δ) η αναβολή της λύσης του προβλήματος για αργότερα (στ. 141 κ.εξ.).

στ. 151: Να παρατηρήσουμε σ' αυτό το σημείο ότι την εποχή των Τρωικών δεν υπήρχε ανεπτυγμένη εθνική συνείδηση, ώστε οι Έλληνες αρχηγοί να θεωρούν εθνική υπόθεση τον πόλεμο αυτό, με τη σκέψη ότι στο πρόσωπο του Μενέλαου είχε προσβληθεί ολόκληρη η Ελλάδα. Η πανελλήνια ιδέα θα σφυρηλατηθεί κατά τη διάρκεια των Περσικών, όταν οι Έλληνες για πρώτη φορά θα ενωθούν για να αποκρούσουν έναν ξένο εισβολέα. Η αχαριστία και η αναίδεια (στ. 160, και κυρίως η οπτική εικόνα του στ. 150 «μ' αναίδειαν ενδυμένε» — η αναίδεια έχει καλύψει σαν ρούχο από πάνω ως κάτω το σώμα του Αγαμέμνονα!), αλλά κυρίως η προσβολή που υφίσταται η **τιμή** του («**ατίμητος**», στ. 172) οδηγούν τον Αχιλλέα να ξεστομίσει την απειλή της αναχώρησης του για τη Φθία (στ. 170).

Στ. 173: Ο Αγαμέμνονας με ιδιαίτερη μαεστρία προσπερνάει τις αιτίες στις οποίες ο Αχιλλέας στήριξε την απειλή του και: α) αρνείται έμμεσα την ευθύνη της σύγκρουσης, μεταφέροντάς την στον αντίπαλο του (στ. 174, 178, 181), β) **το θέμα της τιμής** το αφαιρεί από τον Αχιλλέα και το ιδιοποιείται (στ. 175-176), γ) αναγνωρίζει και πάλι την ανδρεία του αντιπάλου του (στ. 179, πρβ. Στ. 132, 147), αλλά σπεύδει στον ίδιο στίχο να μειώσει την αξία της αποδίδοντάς την στους θεούς, δ) με τη στάση του ίσως προσπαθεί να προλάβει οποιαδήποτε άλλη περίπτωση απειθαρχίας (στ. 187-188), και ε) η αναφορά του στον «Κρονίδα» (στ. 176) έχει στόχο να κρατήσει υψηλό το ηθικό του στρατού σε μια δύσκολη στιγμή, που το γενναιότερο στήριγμά του εγκαταλείπει τον αγώνα. Στ. 189: σε μια σκηνή έντασης και δραματικότητας, όπως αυτή, επικρατεί φυσικά ο διάλογος, αλλά δεν λείπει και η περιγραφική αφήγηση, όταν χρειάζεται να αποδοθούν οι ψυχικές καταστάσεις των πρωταγωνιστών, όπως εδώ (πρβ. Στ. 225, 248), ή οι φυσιολογικές τους εκδηλώσεις (στ. 149), όταν επίσης γίνεται μετάβαση από τον ένα ομιλητή στον άλλο (στ. 122, 131, 149 κτλ.) ή δίνονται πληροφορίες για την εξωτερική δράση που καθρεφτίζει και συμπληρώνει την εσωτερική (στ. 194-201, 220-223, 246-247).

Στ. 196-7: Η Ήρα όχι μόνο συμπαθούσε ιδιαίτερα τον Αγαμέμνονα και τον Αχιλλέα (αυτή «φώτισε» τον τελευταίο να συγκαλέσει συνέλευση, για να βρεθεί λύση στο πρόβλημα του λοιμού, A 56-57), αλλά και προστατεύει σε όλο το έπος τους Αχαιοούς, ενώ μισεί τους Τρώες και επιθυμεί την καταστροφή τους. Το μίσος της θεάς, όπως και της Αθηνάς, οφείλεται στη γνωστή «κρίση του Πάρη», όταν ο αδερφός του Έκτορα θεώρησε την Αφροδίτη ομορφότερη και της έδωσε το «μήλον της έριδος» (Ω 25 κ.εξ.).

στ. 206: «με τούτες τες έπαρσές του γρήγορα θα χάσει την ζωήν του»: τονίζεται η **ύβρη** (έπαρση) του Αγαμέμνονα (πρβ. «την αδικίαν», στ. 204· «την **ύβριν**», στ. 215). Αυτό θα το πληρώσει αργότερα ο αρχιστράτηγος με τις απανωτές ήττες του στρατού του (έστω κι αν αυτές θα είναι πρόσκαιρες), που θα ακολουθήσουν σύμφωνα με το σχέδιο του Δία, για να δικαιωθεί ο Αχιλλέας. Και πάλι το σφάλμα του Αγαμέμνονα (η πρώτη φορά ήταν με το λοιμό που προκλήθηκε εξαιτίας του) θα το πληρώσουν όλοι οι Αχαιοί· ο Αχιλλέας, εξάλλου, θα τους θεωρήσει συνυπεύθυνους παρακάτω (στ. 232).

Στ. 215: τονίζεται η **ύβρη** (έπαρση) του Αγαμέμνονα (πρβ. «την αδικίαν», στ. 204· «την **ύβριν**», στ. 215). Αυτό θα το πληρώσει αργότερα ο αρχιστράτηγος με τις απανωτές ήττες του στρατού του (έστω κι αν αυτές θα είναι πρόσκαιρες), που θα ακολουθήσουν σύμφωνα με το σχέδιο του Δία, για να δικαιωθεί ο Αχιλλέας. Και πάλι το σφάλμα του Αγαμέμνονα (η πρώτη φορά ήταν με το λοιμό που προκλήθηκε εξαιτίας του) θα το πληρώσουν όλοι οι Αχαιοί· ο Αχιλλέας, εξάλλου, θα τους θεωρήσει συνυπεύθυνους παρακάτω (στ. 232).

Στ. 227-228: πληροφορίες για τη διεξαγωγή των πολεμικών επιχειρήσεων· εκτός από τον αγώνα στο πεδίο της μάχης, όπου συμμετέχει όλο το στράτευμα (στ. 227), υπήρχαν και ειδικές αποστολές (ενέδρα, επικίνδυνες επιχειρήσεις, όπως η κατασκοπία). Λόγω της επικινδυνότητας και της σοβαρότητάς τους, αυτές οι αποστολές απαιτούσαν πείρα, πνευματική ευστροφία και μεγάλη γενναιότητα, γι' αυτό τις αναλάμβαναν πάντα οι

καλύτεροι του στρατεύματος, οι πολέμαρχοι, ενώ κάποιος από αυτούς —ο άριστος— είχε το γενικό πρόσταγμα και την ευθύνη εφαρμογής του σχεδίου (στ. 228).

Στ. 246-247: πρέπει να παρατηρήσουμε ότι αυτή η δεύτερη κορύφωση (στ. 246-247) δεν είναι τόσο κρίσιμη όσο η πρώτη· η κίνηση του Αχιλλέα να πετάξει το σκήπτρο και κυρίως το ρήμα «εκάθισε» δηλώνουν παραίτηση και παθητική στάση, σε αντίθεση με την ενεργητική και επιθετική πρόθεσή του να σύρει το σπαθί του. Γι' αυτό εξάλλου τώρα δεν χρειάζεται η εμφάνιση μιας θεότητας· η παρέμβαση ενός φρόνιμου θνητού, του Νέστορα (στ. 248 κ.εξ.), είναι αρκετή για να οδηγήσει στην ύφεση.

Στ. 255 κ.εξ.: Ο Νέστορας συνηθίζει να χρησιμοποιεί στους παραινετικούς λόγους του την πειστική δύναμη του παραδείγματος. Τέτοια παραδείγματα αντλούσε από τις εμπειρίες της μακρόχρονης ζωής του. Η συγκεκριμένη διήγηση του αναφέρεται στην Κενταυρομαχία (σύγκρουση Κενταύρων και Λαπιθών. Η ιστορία πρέπει να ήταν γνωστή στους ακροατές του Ομήρου. Οι Λαπίθες ήταν φημισμένος λαός της Θεσσαλίας και οι Κένταυροι ήταν μυθικός ιππικός λαός που κατοικούσε στο Πήλιο και στην Οίτη· η λαϊκή φαντασία τούς παρίστανε από τη μέση και πάνω ανθρώπους και από τη μέση και κάτω άλογα (ιπποκένταυροι). Ανάμεσά τους ξεχωριστή ήταν η μορφή του Χείρωνα, του σοφού δασκάλου του Ιάσονα και του Αχιλλέα. Όταν ο βασιλιάς των Λαπιθών Πειρίθοος γιόρταζε τους γάμους του με την Ιπποδάμεια, προσκλήθηκαν και οι Κένταυροι, οι οποίοι όμως πάνω στο μεθύσι τους όρμησαν εναντίον των γυναικών των Λαπιθών και έτσι ξέσπασε άγρια σύγκρουση από την οποία βγήκαν νικητές οι Λαπίθες. Βοήθεια στον αγώνα αυτόν πρόσφερε στον Πειρίθοο, εκτός από τον Νέστορα, και ο Αθηναίος Θησέας. Η Κενταυρομαχία απεικονίζεται και στις μετόπες της νότιας πλευράς του Παρθενώνα κ.α.

στ. 286 κ.εξ.: Οι δύο αντίπαλοι μένουν ανυποχώρητοι και υποστηρίζουν τις θέσεις τους με επιχειρήματα που χρησιμοποίησαν και πρωτύτερα. Ο Αγαμέμνων αρνείται να υποχωρήσει (στ. 290) και προσπαθεί για μια ακόμη φορά να μειώσει την ανδρεία του Αχιλλέα (στ. 291, πρβ. Στ. 179)· ο Αχιλλέας με τη σειρά του δεν δέχεται να υποταχθεί (στ. 294-295) και θεωρεί συνυπεύθυνους όλους τους Αχαιούς (στ. 300, πρβ. Στ. 232) για την αδικία που υφίσταται. Παρ' όλα αυτά ο ήρωας καθησυχάζει και το στρατόπεδο και τον ακροατή υποσχόμενος την παράδοση της Βρισηίδας (στ. 299-300: προοικονομία).

Ιλιάδα, ερωτήσεις κατανόησης A 53-306

(κυκλώστε τη σωστή απάντηση)

1. Πόσες μέρες ο Απόλλωνας έριχνε τα βέλη του στο στρατόπεδο των Αχαιών;

α) Τρεις β) Έξι γ) Εννιά

2. Ποιος κάλεσε σε σύνοδο τους Αχαιούς;

α) Ο Αχιλλέας. β) Ο Αγαμέμνωνας. γ) Ο Οδυσσέας.

3. «Μα έλα ας ρωτήσουμε μάντη ή ιερέα

ή ονειροκρίτη έστω -τ' όνειρο δίνει ο Δίας-

να πει γιατί έχει οργιστεί τόσο με μας ο Φοίβος»

Ποια αφηγηματική τεχνική διακρίνεις στους παραπάνω στίχους;

α) Άστοχα ερωτήματα. β) Τον αριθμό 3. γ) Παρομοίωση.

4. Ποιον ονειροκρίτη κάλεσαν;

α) Τον Κάλχα. β) Τον Τειρεσία.

5. «να ειπεί γιατί εχόλωσε τόσο σ' εμάς ο Φοίβος·

μη κάποιο τάμα του έλειψε, μη του 'λειψ' εκατόμβη·»

Ποια αφηγηματική τεχνική διακρίνεις στους παραπάνω στίχους;

α) Άστοχα ερωτήματα. β) Τον αριθμό 3. γ) Παρομοίωση.

6. Τι ζητά ο Κάλχας από τον Αχιλλέα;

α) Να του χαρίσει δώρα. β) Να τον προστατέψει, αν πικράνει κάποιον. γ) Να φύγουν από την Τροία.

7. Ο Κάλχας λέει ότι αιτία των συμφορών είναι:

α) Ο Αγαμέμνωνας, που έδιωξε τον Χρύση. β) Ο Μενέλαος, που δεν αγαπάει την Ελένη. γ) Ο Οδυσσέας, που σκότωσε τον Κύκλωπα.

8. Τι άλλο είχε μαντέψει ο Κάλχας για τον Αγαμέμνονα;

α) Ότι θα τον σκότωνε η γυναίκα του, η Κλυταιμνήστρα. β) Ότι έπρεπε να θυσιάσει την κόρη του, την Ιφιγένεια. γ) Ότι θα σκοτωνόταν στη μάχη.

9. Ο Αγαμέμνωνας τι ζητάει από τους Αχαιούς, για να επιστρέψει τη Χρυσήίδα;

α) Να φύγουν αμέσως από την Τροία. β) Να τον κάνουν βασιλιά. γ) Να του φέρουν δώρα.

10. Ποιος αντιδράει στα λόγια του Αγαμέμνονα;

α) Ο Οδυσσέας. β) Ο Αίαντας. γ) Ο Αχιλλέας.

11. Πού βρίσκουν οι Αχαιοί τα λάφυρα τα οποία μοιράζονται μεταξύ τους;

α) Τα αγοράζουν. β) Στις πόλεις που κυριεύουν. γ) Τα έφεραν μαζί τους.

12. Ο Αγαμέμνονας απειλεί ότι...

α) Θα πάρει μια άλλη κοπέλα, απ' αυτές που έχουν οι Αχαιοί. β) Θα βάλει στη φυλακή τον Αχιλλέα. γ) Θα διώξει τον Αχιλλέα, αν δεν κάθεται ήσυχα.

13. Ο Αχιλλέας, μετά από όσα είπε ο Αγαμέμνονας...

α) κάθεται ήσυχος και δε μιλάει. β) Θυμίζει στον Αγαμέμνονα ότι πολεμάει συνέχεια, κυριεύοντας πόλεις και φέρνοντας λάφυρα.

14. Ο Αχιλλέας τι απειλεί πως θα κάνει;

α) Θα σκοτώσει τον Αγαμέμνονα. β) Θα επιστρέψει πίσω στη Φθία. γ) Θα πείσει και τους άλλους Αχαιούς να μην ξαναπολεμήσουν.

15. Ο Αγαμέμνονας πώς συμπεριφέρεται μετά την απειλή του Αχιλλέα;

α) Ζητάει συγγνώμη από τον Αχιλλέα. β) Απειλεί πως θα του πάρει τη Βρισηίδα.

16. Τι ετοιμάστηκε να κάνει τότε ο Αχιλλέας;

α) Να σύρει το σπαθί του και να σκοτώσει τον Αγαμέμνονα. β) Να βρίσει κι άλλο τον Αγαμέμνονα. γ) Να σηκωθεί να φύγει.

17. Ποια θεά τον συγκράτησε;

α) Η Αφροδίτη, σταλμένη από τον Δία. β) Η Αθηνά, σταλμένη από την Ήρα. γ) Η Άρτεμη, σταλμένη από τον Απόλλωνα.

18. Τι υπόσχεται η θεά στον Αχιλλέα;

α) Ότι θα τον κάνει βασιλιά των Αχαιών, στη θέση του Αγαμέμνονα. β) Ότι κάποια μέρα θα πάρει δώρα τριπλής αξίας. γ) Ότι θα τον πάρει μαζί της στον Όλυμπο.

19. Τι κάνει στη συνέχεια ο Αχιλλέας;

α) Δεν ακούει τη θεά και σκοτώνει τον Αγαμέμνονα. β) Πετάει κάτω το σκήπτρο του και φεύγει από τη συνέλευση. γ) Πετάει κάτω το σκήπτρο του και δηλώνει ότι δε θα ξαναπολεμήσει.

20. Ποιος παρεμβαίνει στον καυγά Αχιλλέα - Αγαμέμνονα;

α) Ο Νέστορας. β) Ο Οδυσσεύς. γ) Ο Διομήδης.

21. Ποια είναι η οριστική απόφαση του Αχιλλέα;

α) Δε θα επιστρέψει τη Βρισηίδα και θα σηκωθεί τώρα αμέσως να φύγει. β) Θα επιστρέψει τη Βρισηίδα και δε θα ξαναπολεμήσει.

I. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ - ΔΟΜΗ

Τη συνέλευση συγκαλεί ο Αχιλλέας, ύστερα από παρότρυνση της Ήρας. Αρχιστράτηγος όμως είναι ο Αγαμέμνων και κανονικά αυτός έπρεπε να τη συγκαλέσει. Ο Όμηρος, όμως, θέλει να επιβάλει τον Αχιλλέα όχι μόνο ως πολεμιστή, αλλά και ως άτομο υπεύθυνο και με κύρος. Ο Αγαμέμνωνας πάντως δε δείχνει να ενοχλείται.

Λόγος Αχιλλέα (στ.60-68):

- Προσφωνεί τον Αγαμέμνονα ξεχωρίζοντάς τον έτσι από τους άλλους («Ατρείδη»).
- Παρουσιάζει την κρισιμότητα της κατάστασης («να γυρίσουμε...αντάμα»). Το κακό έχει φτάσει στο απροχώρητο.
- Προτείνει να καταφύγουν στη μαντική τέχνη («μάντιν ή ιερέα ή ονειροκρίτην»). Οι τρεις κατηγορίες που αναφέρει δείχνουν ακριβώς την κρισιμότητα της κατάστασης.
- Γνωρίζει πως αιτία του κακού είναι ο Απόλλωνας (Οι ξαφνικοί θάνατοι αντρών αποδίδονταν στον Απόλλωνα).
- Αναζητά την αιτία του θυμού του Απόλλωνα (στ. 66)
- Ελπίζει στην εύνοια του θεού με βάση την αρχή της προσφοράς και της ανταπόδοσης (στ. 67-68)

Στη συνέχεια, ο Όμηρος παρουσιάζει τον μάντη Κάλχα επίσημα και με μεγαλοπρέπεια: **α)** είναι «ορνεοσκόπος πρώτος» **β)** «γνώριζ' όλα μέλλοντα, παρόντα, περασμένα» **γ)** «οδήγησε στην Ίλιον των Αχαιών τα πλοία» **δ)** «πνεύμα μαντικό που του' χε δώσει ο Φοίβος» **ε)** «καλοπροαίρετα μιλούσε».

Λόγος Κάλχα (στ.75-84):

- Από το λόγο του φαίνεται πως ο μάντης είναι διστακτικός, επιφυλακτικός αλλά και διορατικός.
- Ζητά από τον Αχιλλέα να του ορκιστεί -μάλιστα «με λόγον και με χέρι» πως θα τον προστατεύσει από την οργή ισχυρού άντρα των Αχαιών. Ο Κάλχας θεωρεί πως όσα πει θα προκαλέσουν την οργή του βασιλιά Αγαμέμνονα. Συναντάμε συχνά (είναι δηλαδή **κοινός τόπος**) -ιδίως στις τραγωδίες- η επικίνδυνη οργή των βασιλιάδων προς τους αγγελιαφόρους κακών ειδήσεων.
- Βέβαια, αυτό που ζητάει ο Κάλχας από τον Αχιλλέα εξυπηρετεί την **οικονομία του έργου**. Με αυτόν τον τρόπο δηλαδή αναμειγνύεται και ο Αχιλλέας στην όλη υπόθεση.

Απάντηση- διαβεβαίωση Αχιλλέα (στ.86-92):

- Θα περιμέναμε να απαντήσει ο Αγαμέμνωνας στον υπαινιγμό του Κάλχα («όταν θυμώσει στο μικρόν, νικά ο βασιλέας», στ. 81). Όμως για λόγους **οικονομίας του έργου** δε γίνεται αυτό. Πρέπει πρώτα να δοθούν οι εγγυήσεις από τη μεριά του Αχιλλέα προς τον Κάλχα και να αποκαλύψει ο μάντης την αιτία του κακού.
- Ο Αχιλλέας διαβεβαιώνει τον Κάλχα πως μπορεί να μιλήσει άφοβα («βαρύ κανείς...ότ' είναι ο πρώτος», στ. 90-92). Ειδικά η φράση «...και μήτε ο Αγαμέμνων που σήμερα των Αχαιών καυχάται ότ' είναι ο πρώτος» είναι προκλητική και λειτουργεί ως **προσήμανση**, αφού μας προϊδεάζει γι' αυτό που θα ακολουθήσει αργότερα (δηλαδή τη σύγκρουση Αγαμέμνονα-Αχιλλέα).

Και πάλι δεν απαντά ο Αγαμέμνωνας για λόγους **οικονομίας του έργου**. Δεν πρέπει να δημιουργηθεί ένταση πριν ο μάντης αποκαλύψει την αλήθεια.

Λόγος-Αποκαλύψεις Κάλχα (στ.94-101):

- Αναιρεί τα άστοχα ερωτήματα (στ. 94)
- Αποκαλύπτει την αιτία του κακού (στ. 95-96).
- Προτείνει λύση: την επιστροφή της κόρης («άλυτρη, ανεξαγόραστη») και αποστολή εκατόμβης (στ. 99-101)
- Η ανταπόκριση όμως του θεού δεν είναι δεδομένη, σίγουρη: «τότε ίσως ίλεως γίνει» (=τότε ίσως μας λυπηθεί).

II. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΠΡΟΣΩΠΩΝ

Αχιλλέας:

- Αναλαμβάνει πρωτοβουλία και δράση συγκαλώντας τη συνέλευση των Αχαιών.
- Διαβεβαιώνει με όρκο τον μάντη πως θα τον προστατεύσει ακόμα κι από τον πιο δυνατό των Αχαιών. Έτσι αναλαμβάνει την ευθύνη και αναμειγνύεται όλο και περισσότερο στην υπόθεση. Ουσιαστικά, με αυτή του τη στάση δείχνει πως τολμά να πάρει θέση και σε πολιτικά –εκτός από τα στρατιωτικά- ζητήματα.
- Δε διστάζει να προκαλέσει τον ίδιο τον Αγαμέμνονα με τα λόγια του.

Κάλχας:

- Παρουσιάζεται από τον ποιητή με μεγαλοπρέπεια και επισημότητα.
- Είναι επιφυλακτικός και διστακτικός, αλλά και διορατικός, αφού διαβλέπει ότι αυτά που θα αποκαλύψει θα προκαλέσουν το θυμό του ισχυρού των Αχαιών.
- Είναι επίσης προφητικός και αποκαλυπτικός.
- Δεν εμπλέκεται σε σύγκρουση με τον Αγαμέμνονα: δεν κάνει διάλογο καθόλου με τον Αγαμέμνονα. (Κι αυτό γιατί : α) ο Όμηρος δε θέλει να τον εκθέσει, γιατί είναι ιερό πρόσωπο και β) για λόγους οικονομίας του έργου πρέπει να αναμειχθεί ο Αχιλλέας).

III. ΑΦΗΓΗΜΑΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ - ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΑ ΜΕΣΑ

- Η **αφήγηση** του ποιητή συνεχίζεται και προωθείται έτσι ο μύθος.
- Ο **διάλογος** μεταξύ των δύο πρωταγωνιστών (Αχιλλέα-Κάλχα) περιλαμβάνει ουσιαστικά μονολόγους (ίσος σχεδόν αριθμός στίχων) που διακόπτονται από σύντομες παρεμβάσεις του ποιητή που είναι τυπικές εκφράσεις (στ. 74, 85,93)

- Τα **άστοχα ερωτήματα**: Στο απόσπασμά μας στο στ. 66 έχουμε άστοχα ερωτήματα, τα οποία αναιρούνται από τον Κάλχα στο στ. 94.
- **Επιβράδυνση** επιτυγχάνεται με:
  - το λόγο και τα άστοχα ερωτήματα του Αχιλλέα (9 στίχοι)
  - την αναλυτική παρουσίαση του Κάλχα (5 στίχοι)
  - τους δισταγμούς του μάντη (10 στίχοι)
  - τη δέσμευση του Αχιλλέα (7 στίχοι)
  - την αναίρεση των άστοχων ερωτημάτων και την αποκάλυψη της αιτίας του κακού από τον Κάλχα (8 στίχοι).
- **Επική ειρωνεία**: Στους στ. 63-68. Οι ακροατές-αναγνώστες ήδη γνωρίζουν το αίτιο του θανατικού, ενώ οι Αχαιοί το αγνοούν και μέσω του Αχιλλέα απευθύνονται στον μάντη Κάλχα για τους το αποκαλύψει.
- Έχουμε **συστολή του χρόνου**: ο «χρόνος της αφήγησης» είναι μικρότερος από τον «χρόνο της ιστορίας». Μέσα σε μια γραμμή μαθαίνουμε τι γινόταν στο στρατόπεδο των Αχαιών για εννέα μέρες.
- **Στερεότυπα ή τυπικά επίθετα**: θεία βέλη, γοργοπόδης Αχιλλεύς, η Ήρα η Λευκοχέρα, πνεύμα μαντικό, δίφιλε Πηλείδη, μάντης ο ακατάκριτος κ.α.
- **Προσήμανση**: στ. 92 «καυχάται ότ'είναι ο πρώτος»
- **Μεταφορές**: στ.79 «θα ανάψω τη χολή», στ. 83 «το πάθος άσπονδο»

IV. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

- **Εννέα**: «Εννέα μέρες ρίχνει ο Απόλλωνας της σαγίτες του στο αχαϊκό στρατόπεδο» (στ. 53) τυπικός αριθμός που σημαίνει μεγάλη χρονική διάρκεια. Είναι στην ουσία πολλαπλάσιο του 3, τυπικού αριθμού που χρησιμοποιεί ο Όμηρος για να οργανώσει τη διήγησή του. Το θέμα τυπικού αριθμού και των πολλαπλασίων του (6, 9, 12 κλπ) το βρίσκουμε συχνά στα παραμύθια και στο λαϊκό λόγο. Έτσι, 3 κατά κανόνα είναι οι γιοι ενός βασιλιάς και 3 οι κόρες του, 3 οι άθλοι που πρέπει να κάνει ο ήρωας και 3 τα αινίγματα που πρέπει να λύσει.

Ακόμα στα δημοτικά μας τραγούδια:

- Μάνα με τους **εννιά** σου γιους και με τη μια σου κόρη (Του νεκρού αδελφού)
- **Σαρανταπέντε** (3x15) μάστοροι και **εξήντα** (3x20) μαθητάδες,
τρεις χρόνους εδουλεύανε στις Άρτας το γιοφύρι. (Της Άρτας το γιοφύρι)

Αλλά και σε κρητική μαντινάδα:

- **Τρεις** χάρες σου' δωκε ο Θεός, σαν την Αγιά Τριάδα.
 τη χάρη και την ομορφιά και την καλογνωμάδα.

- **Η Συνέλευση:** Οι συνελεύσεις γίνονταν με απόφαση του βασιλιά σε καιρό ειρήνης αλλά και πολέμου και δεν υπήρχε συγκεκριμένος αριθμός συνόδων ή τακτικές ημερομηνίες. Ο κήρυκας έδινε στον ομιλητή να κρατά το σκήπτρο. Τα μέλη της συνέλευσης αποφάσιζαν «δια βοής», ενώ ο βασιλιάς, αν ήθελε, λάμβανε υπόψη του την απόφαση της συνέλευσης.
- **Οι μάντεις:** Στον ομηρικό κόσμο ο μάντης αποτελεί θεσμό. Η μαντεία είναι μια ιδιαίτερη τέχνη που προέρχεται από τους θεούς. Χάρη σε αυτή οι θνητοί γνωρίζουν τη θεϊκή βούληση και σκέψη. Οι θεοί αποκαλύπτουν την σκέψη τους είτε άμεσα, μιλώντας δηλαδή με το μάντη, είτε έμμεσα, στέλνοντας σημάδια τα οποία καλείται να ερμηνεύσει ο μάντης. Έτσι, λοιπόν, έχουμε **α) την οιωνοσκοπία ή ορνεοσκοπία:** μαντική με βάση το πέταγμα των πουλιών (αετών, γυπών, κορακιών κλπ). Τα αρπακτικά πουλιά θεωρούνταν γενικά αγγελιαφόροι των θεών **β) την σπλαχνοσκοπία:** μαντική με βάση τα σπλάχνα των ζώων που θυσιάστηκαν.

Οι μάντεις συγκροτούν μια ξεχωριστή επαγγελματική τάξη. Συνήθως κληρονομούν το χάρισμα τους από τους προγόνους τους και το μεταβιβάζουν στους απογόνους τους. Στην ουσία δηλαδή πρόκειται για ένα μάλλον κλειστό επάγγελμα. Κάποιοι μάντεις ήταν εγκατεστημένοι μόνιμα σε έναν τόπο και τους επισκέπτονταν όσοι ήθελαν τις υπηρεσίες τους, κάποιοι άλλοι περιφέρονται από τόπο σε τόπο ακολουθώντας κάποιο βασιλιά. Οι πιο φημισμένοι μάντεις ήταν περιζήτητοι και τους σέβονταν όλοι. Η εξουσία τους ήταν πολύ μεγάλη γιατί ακριβώς καλούνταν να δώσουν τη φώτισή τους για όλα τα σημαντικά δημόσια και ιδιωτικά ζητήματα. Πιο σεβαστοί γίνονταν εκείνοι οι μάντεις που μπορούσαν όχι μόνο να προβλέψουν το μέλλον, αλλά γνώριζαν άριστα και το παρελθόν. Τέτοιος μάντης ήταν ο Κάλχας.

Οι ιερείς ήταν υπεύθυνοι για τις τελετουργίες προς τους θεούς, αλλά και προφήτευαν μέσω των θυσιών

Οι ονειροκρίτες προφήτευαν με βάση τα όνειρα τα οποία επίσης έστελναν οι θεοί. Υπήρχαν δύο ειδών όνειρα: τα αληθινά και τα απατηλά (απατηλό όνειρο θα στείλει ο Δίας αργότερα στη ραψ. Β στον Αγαμέμνονα).

Μάντεις, ιερείς, ονειροκρίτες θεωρούνται **ιερά πρόσωπα**. Έτσι η αναφορά σε όλους αυτούς συγχρόνως δηλώνει την κρισιμότητα της κατάστασης, ώστε να απαιτείται με κάθε μέσο να αποκαλυφθεί η αιτία του κακού.

- **Εκατόμβη:** θυσία εκατό βοδιών. Πρόκειται, δηλαδή, για μια πλούσια θυσία. Τα ζώα που σφαγιάζονται μπορεί να μην είναι βόδια, αλλά αρνιά και γίδια και ίσως λιγότερα από εκατό.

Πραγματολογικά σχόλια.

ή μάντιν ή ιερέα ή ονειροκρίτην (στ. 63- 64): η αναφορά όλων αυτών των προσώπων δείχνει την κρισιμότητα της κατάστασης και το μέγεθος του αδιεξόδου στο οποίο έχουν βρεθεί οι Αχαιοί. Οι μάντεις ήταν πρόσωπα που ερμήνευαν τα θεϊκά σημάδια. Οι ιερείς ήταν υπεύθυνοι για τις τελετουργίες προς τους θεούς και με τις θυσίες που πρόσφεραν έβλεπαν τη θεϊκή βούληση.\

Οι ονειροκρίτες εξηγούσαν τα όνειρα που έστελναν οι θεοί, τα οποία διακρίνονταν σε αληθινά και απατηλά. Πιο συγκεκριμένα όμως, οι μάντεις ήταν πρόσωπα περιζήτητα και σεβαστά. Σε μια κοινωνία όπου όλα ρυθμίζονται από τους θεούς, οι άνθρωποι που είναι σε θέση να ερμηνεύσουν τη βούλησή τους είναι απαραίτητοι. Η μαντεία είναι μια ιδιαίτερη τέχνη, την οποία έδινε ο Απόλλων σε επιλεγμένα άτομα. Οι θεοί αποκαλύπτουν

τη θέλησή τους στο μάντη ή στέλνουν κάποια σημάδια τα οποία ο μάντης καλείται να ερμηνεύσει, όπως το πέταγμα των πουλιών (οιωνοσκοπία). Άλλοι μάντεις μένουν μόνιμα σε κάποιον τόπο, άλλοι ακολουθούν πιστά κάποιον βασιλιά και άλλοι περιφέρονται από τόπο σε τόπο.

ποτέ πρόσχαρο τι δεν μου ‘πες (στ. 107): ο Κάλχας ήταν ο μάντης που είχε πει πως πρέπει να θυσιαστεί η Ιφιγένεια, η κόρη του Αγαμέμνονα, για να εξευμενιστεί η θεά Άρτεμις και να επιτρέψει την αναχώρηση του στόλου των Αχαιών από την Αυλίδα με προορισμό την Τροία. Βέβαια πρέπει να σημειωθεί πως η αναφορά σε αυτή τη θυσία γίνεται για πρώτη φορά στα Κύπρια έπη, τα οποία θεωρούνται μεταγενέστερα της Ιλιάδας.

η Αθηνά (στ. 196): η αγαπημένη κόρη του Δία. Σύμφωνα με τον μύθο γεννήθηκε από το κεφάλι του πατέρα της φορώντας χρυσή πανοπλία, κρατώντας δόρυ και βγάζοντας μια πολεμική κραυγή που συντάραξε ολόκληρο τον Όλυμπο.

τον ισόθεον Θησέα τον Αγείδην (στ. 266): Αθηναίος ήρωας, γιος του Αιγέα (από εκεί προκύπτει και το επίθετο Αιγείδης, ο Αιγέας ήταν πατέρας του Θησέα και εγγονός του Κέκροπα, του πρώτου βασιλιά της Αθήνας, από αυτόν πήρε το όνομά του το Αιγαίο πέλαγος). Έκανε πολλά κατορθώματα και θεωρείται ο ιδρυτής της πόλης- κράτους των Αθηνών. Πήρε μέρος στην Κενταυρομαχία και ήταν εκείνος που σκότωσε τον Μινώταυρο.

Αξίες- αντιλήψεις- έθιμα- θεσμοί- κοινωνικοπολιτική οργάνωση.

και την δεκάτην τον λαόν συγκάλεσε ο Πηλείδης (στ. 55): οι συνελεύσεις του στρατού συγκαλούνταν από τον βασιλιά- αρχιστράτηγο, που στην προκειμένη περίπτωση είναι ο Αγαμέμνονας. Εδώ όμως παρακολουθούμε τον Αχιλλέα, αρχηγό των Μυρμιδόνων, να συγκαλεί ο ίδιος τη συνέλευση. Αυτό συμβαίνει ίσως για δύο λόγους:

- η συνέλευση συγκαλείται για να συζητηθεί το σφάλμα του Αγαμέμνονα, άρα ο αρχιστράτηγος δεν ήταν ο καταλληλότερος άνθρωπος να κάνει αυτή την ενέργεια,
- ο Αχιλλέας είναι ο μόνος από τους αρχηγούς των Αχαιών που έχει τη δύναμη και θα μπορούσε να αντιταχθεί στον Αγαμέμνονα.

και αφού συνάχθηκε ο λαός (στ. 58): οι συνελεύσεις γίνονταν με απόφαση του βασιλιά. Ο κήρυκας έδινε στον ομιλητή να κρατά ένα σκήπτρο. Τα μέλη της συνέλευσης αποφάσιζαν διά βοής και ο βασιλιάς αν ήθελε λάμβανε υπόψη του την απόφαση.

εκατόμβη (στ. 66): πρόκειται για θυσία εκατό βοδιών. Πρόκειται για τη γνωστή σχέση δόσης- ανταπόδοσης μεταξύ θεών και ανθρώπων. Ο θνητός φρόντιζε να είναι συνεπής στις υποχρεώσεις του απέναντι στους θεούς, προκειμένου να έχει την εύνοιά τους.

ναι, θέλω εγώ καλύτερα... της Κλυταιμνήστρας (στ. 113- 116): αναφορά στο θεσμό της παλλακείας. Ο Αγαμέμνονας τονίζει για ακόμα μία φορά ότι δεν πρόκειται να αφήσει ελεύθερη τη Χρυσήδα και συμπληρώνει ότι την προτιμά από την ίδια του τη γυναίκα. Η περιγραφή της Χρυσήδας παραπέμπει στον ιδανικό τύπο γυναίκας κατά την ομηρική εποχή. Η γυναίκα έπρεπε να διαθέτει σωστές αναλογίες και ομορφιά, μαζί με εξυπνάδα και ικανότητα στις εργασίες του σπιτιού. Ο Αγαμέμνονας πλέκοντας το εγκώμιο της κόρης,

δικαιολογεί γιατί δεν την επέστρεψε στον πατέρα της και μάλιστα δηλώνει πως αν την δώσει πίσω θα φανεί μεγαλόψυχος και θα θυσιάσει την προσωπική του ευχαρίστηση για χάρη του στρατεύματός του.

το καλό θέλω του λαού, ποτέ τον όλεθρό του (στ. 118): ο ποιητής προβάλλει εδώ το πρότυπο του ηγέτη που συμπεριφέρεται σαν πατέρας στο λαό του και φροντίζει το καλό των υπηκόων του. Ο Αγαμέμνονας όμως αναιρεί αυτό το πρότυπο, αφού δείχνει να ενδιαφέρεται μόνο για το δικό του προσωπικό συμφέρον. Η αντίδρασή του φανερώνει την ενοχή του, αφού προσπαθεί να απομακρύνει από το πρόσωπό του όλες τις κατηγορίες.

Οι μεγάλοψυχοι Αχαιοί... την πυργωμένην Τροίαν (στ. 124- 130): οι πόλεμοι γίνονταν για λόγους κυρίως οικονομικούς. Την πτώση μιας πόλης ακολουθούσε η λεηλασία και η λεία μοιραζόταν ως εξής:

- ο άναξ έπαιρνε το καλύτερο και μεγαλύτερο μέρος,
- ακολουθούσαν οι ευγενείς,
- ό,τι περίσσευε το έπαιρναν οι απλοί στρατιώτες.

και ποιος από τους Αχαιούς... λησμονημένα τα 'χεις (στ. 151- 161): την ομηρική εποχή δεν είχε αναπτυχθεί εθνική συνείδηση μεταξύ των Ελλήνων. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να θεωρείται η Τρωική εκστρατεία εθνικός πόλεμος, λόγω του ότι προσβλήθηκε η τιμή του Μενελάου. Η πανελλήνια εθνική ιδέα, θα αναπτυχθεί κυρίως την εποχή των Περσικών πολέμων, όταν οι Έλληνες θα ενώσουν τις δυνάμεις τους για να αντιμετωπίσουν τον εισβολέα.

ήλθομεν όλοι εκδίκησιν να πάρουμε των Τρώων (στ. 160): ο Πάρις, πρίγκιπας της Τροίας, κλέβοντας την Ελένη, θίγει ανεπανόρθωτα την τιμή του συζύγου, του Μενελάου και δείχνει ασέβεια προς το θεσμό της φιλοξενίας. Ο Μενέλαος οφείλει να ξεπληρώσει τη ντροπή που του έγινε και συμπαραστάτες του σε αυτό έχει όλους τους μνηστήρες της Ελένης που ορκίστηκαν να σταθούν στο πλευρό του. Το ανώτατο αγαθό της ομηρικής κοινωνίας είναι η απόλαυση της τιμής και της εκτίμησης όλων. Ο αδικούμενος, αυτός του οποίου προσβλήθηκε η τιμή, οφείλει να καταδιώξει τον αδικητή του και να τον εκδικηθεί. Η εκδίκηση αυτή είναι θεμιτή από θεούς και ανθρώπους. Οι θεοί όχι μόνο δεν εμποδίζουν τον αδικούμενο αλλά πολλές φορές τον καθοδηγούν και στέκονται στο πλάι του αρωγοί και συμπαραστάτες. Οι άνθρωποι από την άλλη τιμούν αυτόν που παίρνει εκδίκηση και περιφρονούν αυτόν που δεν έχει το σθένος να το πράξει. Στην ομηρική κοινωνία δεν υπάρχει οργανωμένο σύστημα δικαιοσύνης, για αυτό και πολύ συχνά οι ήρωες βρίσκουν μόνοι τους το δίκιο τους (αυτοδικία). Η μόνη μορφή δικαιοσύνης στον Όμηρο, είναι η διαιτησία, όπου γέροντες-κριτές αναλαμβάνουν να βρουν μια όσο το δυνατόν πιο συμβιβαστική λύση

ανάμεσα σε αδικούμενο και αδικητή. Επιπλέον εδώ ο Αχιλλέας αποδεικνύει με τα λόγια αυτά, πως δεν έχει κανένα προσωπικό όφελος από τον πόλεμο.

κοντά μου υπάρχουν και άλλοι... και τους συντρόφους σου άμε (στ. 175- 180): από τα λόγια αυτά συμπεραίνουμε ότι στο στρατόπεδο των Αχαιών και στη μυκηναϊκή κοινωνία γενικότερα, υπήρχε ξεκάθαρη ιεράρχηση των φορέων εξουσίας. Στο υψηλότερο επίπεδο όλων βρίσκονται οι θεοί και ακολουθεί ο βασιλιάς- στρατηγός και κατόπιν οι υπόλοιποι

αρχηγοί. Ο Αγαμέμνονας οφείλει υπακοή στον Απόλλωνα και ο Αχιλλέας με τη σειρά του στον αρχηγό των Αχαιών.

και αν είσαι τόσο δυνατός, είναι θεού το δώρον (στ. 179): σύμφωνα με τον ομηρικό άνθρωπο οι θεοί είναι αυτοί που διαμορφώνουν την προσωπικότητα των θνητών. Η αντίληψη αυτή σχετίζεται κυρίως με τα χαρακτηριστικά εκείνα που ξεπαιρνούν τα όρια του μέτρου, του μέσου όρου. Ο Αγαμέμνονας υποβιβάζει τις ικανότητες του Αχιλλέα.

κι έστρεψε δύο στοχασμούς... παρόμοια και τους δύο (στ. 190- 197): ο ήρωας ταλαντεύεται ανάμεσα σε δύο σκέψεις: να σκοτώσει τον Αγαμέμνονα ή να δώσει τόπο στην οργή και να σωπάσει. Πολλές φορές ο άνθρωπος βρίσκεται αντιμέτωπος με δύο επιλογές, αμφιβάλλει και η αμφιβολία του προκαλεί στεναχώρια. Άλλες φορές καταφέρνει να βρει λύση στο πρόβλημά του και άλλες πάλι αδυνατεί να πάρει μια απόφαση. Τότε επεμβαίνει κάποια θεότητα και δίνει την απάντηση. Έτσι κι εδώ, ο Αχιλλέας μη μπορώντας να πάρει μια απόφαση, επεμβαίνει η Αθηνά σταλμένη από την Ήρα, η οποία αγαπά και τους δύο ήρωες εξίσου (ανθρωπομορφισμός) και δίνει λύση στην αμφιβολία του. Ο ρόλος λοιπόν των δύο θεών είναι καταλυτικός για την εξέλιξη της ιστορίας.

με τούτες τες έπαρσές του γρήγορα θα χάσει την ζωήν του (στ. 205- 206): εδώ εντοπίζεται η αντίληψη του ομηρικού ανθρώπου ότι η έπαρση και η αλαζονεία επιφέρουν δίκαια τη θεϊκή τιμωρία. Ο Αχιλλέας πιστεύει πως η συμπεριφορά του Αγαμέμνονα είναι αλαζονική και κάποια στιγμή θα την πληρώσει με την ίδια του τη ζωή.

κατέβη' απ' τον ουρανόν να παύσω την οργή σου, εάν μ' ακούσεις (στ. 208- 209): μέσα από αυτά τα λόγια της θεάς Αθηνάς γίνεται φανερό η αντίληψη ότι οι άνθρωποι είναι ελεύθεροι να πράξουν αυτό που επιθυμούν χωρίς την απαγόρευση των θεών. Η Αθηνά έχει έρθει για να συμβουλευτεί τον Αχιλλέα και όχι για να του επιβάλλει τη θεϊκή της βούληση.

μήτε ποτέ με τον λαόν... τους πρώτους πολεμάρχους (στ. 227- 228): εδώ μας δίνονται πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο διεξαγόταν ο πόλεμος εκείνη την εποχή. Εκτός από τον αγώνα στο πεδίο της μάχης, υπήρχαν και ειδικές αποστολές όπως η ενέδρα ή η κατασκοπία. Οι αποστολές αυτές ήταν επικίνδυνες και απαιτούσαν υψηλή νοημοσύνη και μεγάλη γενναιότητα και για αυτό τις αναλάμβαναν οι καλύτεροι πολέμαρχοι.

τῶντι αχρείους κυβερνάς... ήταν το ύστερό σου (στ. 232- 233): ο Αχιλλέας τα βάζει με τους Αχαιούς επειδή ανέχονται την αλαζονική συμπεριφορά του Αγαμέμνονα. Είναι κυρίαρχη η αντίληψη στην ομηρική κοινωνία ότι αν είναι ανάξια η ηγεσία, τότε είναι ανάξιος και ο λαός. Η ευθύνη του τρόπου διακυβέρνησης δεν βαρύνει μόνο την εξουσία αλλά και τον λαό, ο οποίος πρέπει να αντιδρά κάθε φορά που γίνεται κατάχρηση αυτής.

αλλ' έναν λόγο... τον πρώτον πολέμαρχον (στ. 234- 245): η δεσμευτική δύναμη του όρκου είναι πάρα πολύ μεγάλη και ο επίορκος τιμωρείται αυστηρά είτε είναι θεός είτε πρόκειται για κάποιον θνητό. Όποιος υποσχεθεί κάτι με όρκο, οφείλει να τον τηρήσει διαφορετικά θα τιμωρηθεί.

κι εάν οι αθάνατοι θεοί πολεμιστήν τον κάμαν (στ. 291): ο Αχιλλέας είναι ο πρώτος πολεμιστής, γενναίος και ανώτερος από οποιονδήποτε άλλον Αχαιο. Επειδή όμως τα χαρακτηριστικά του αυτά ξεπερνούν τα ανθρώπινα μέτρα, είναι βέβαιο κατά την ομηρική αντίληψη, πως οι ιδιότητές του αυτές προέρχονται από τους θεούς.

Η φιλονικία Αχιλλέα- Αγαμέμνονα.

Ο Όμηρος με μια αριστοτεχνική κλιμάκωση μας παρουσιάζει τη φιλονικία μεταξύ του Αχιλλέα και του αρχηγού των Αχαιών, η οποία ξεκινά με μια χαλαρή αντιπαράθεση. Στη συνέχεια μετατρέπεται σε ανοιχτή σύγκρουση, που κορυφώνεται με την εσωτερική πάλη του Αχιλλέα και την καταλυτική παρέμβαση της θεάς Αθηνάς. Κατόπιν η σύγκρουση περιορίζεται σε λεκτικό επίπεδο, επικυρώνεται από τον όρκο του Αχιλλέα και κλείνει με την παρέμβαση του Νέστορα, ώσπου χαλαρώνει και σβήνει στο τέλος.

Η φιλονικία διαρθρώνεται ως εξής:

- **στ. 106- 121:** εισαγωγή,
- **στ.122- 148:** χαλαρή αντιπαράθεση,
- **στ. 149- 172:** μετατροπή της χαλαρής αντιπαράθεσης σε ανοιχτή σύγκρουση και αποκάλυψη μιας καλά κρυμμένης αντιπαλότητας μεταξύ των δύο ηρώων,
- **στ. 173- 188:** κορύφωση της σύγκρουσης,
- **στ. 189- 223:** εσωτερική πάλη του Αχιλλέα και παρέμβαση της Αθηνάς,
- **στ. 224- 245:** λεκτική αντιπαράθεση και επικύρωση με τον όρκο του Αχιλλέα,
- **στ. 246- 285:** διακοπή της αντιπαράθεσης και παρέμβαση του βασιλιά Νέστορα,
- **στ. 286- 304:** χαλάρωση της σύγκρουσης και κλείσιμο.

Ο Αγαμέμνονας απαιτεί να λάβει ισάξιο δώρο με αυτό που χάνει, προκειμένου να απελευθερώσει τη Χρυσήίδα. Δηλώνει ότι θέλει το καλό του λαού του, αλλά κινείται σύμφωνα με το ατομικό του συμφέρον το οποίο δεν έχει κανένα σκοπό να θυσιάσει. Ο Αχιλλέας αντιδρά και αναφέρει πως δεν έχει μείνει κάποιο λάφυρο που να μην έχει μοιραστεί, αλλά πως μετά την πτώση της Τροίας ο Αγαμέμνονας θα πάρει τριπλή και τετραπλή ανταμοιβή, δείχνοντας έτσι σύνεση και δικαιοσύνη. Ο αρχηγός των Αχαιών επιμένει και σε μια έντονη επίδειξη δύναμης δηλώνει πως θα λάβει άλλο δώρο ακόμα και με τη βία. Καλεί τους Αχαιούς να ετοιμάσουν τη Χρυσήίδα για την επιστροφή στον πατέρα της και αποκαλύπτει πως πρόκειται για έναν αδίστακτο και σκληρό ηγεμόνα που φαίνεται πως στηρίζει την εξουσία του στο φόβο και τη βία.

Ο ήρωας με τη σειρά του εξοργίζεται και επιτίθεται στον Αγαμέμνονα με βαρύτατους χαρακτηρισμούς δείχνοντάς μας ένα άλλο του πρόσωπο. Μοιάζει να είναι παραδομένος στα πάθη του χωρίς να σκέφτεται με τη λογική του. Αμφισβητεί ανοιχτά την ηγετική θέση και δύναμη του Ατρείδη και δηλώνει πως θα αναχωρήσει για την πατρίδα χωρίς να νοιάζεται για το μέλλον του πολέμου. Η απειλή του αυτή εκτοξεύεται όχι μόνο εναντίον του

Αγαμέμνονα, αλλά και εναντίον ολόκληρου του στρατεύματος. Ο αρχηγός δεν πτοείται από τα λόγια του Αχιλλέα και δείχνει να μην τον ενδιαφέρει η αποχώρησή του ήρωα από τον πόλεμο. Επιπλέον φροντίζει να τον μειώσει αποδίδοντας τις ιδιότητές του στους θεούς και δηλώνει πως το δώρο που θα πάρει είναι η σκλάβα του Αχιλλέα, η Βρισηίδα. Ο ήρωας θολώνει ακόμα περισσότερο και είναι έτοιμος να χιμήξει πάνω του. Βάζει το χέρι στο θηκάρι του και ετοιμάζεται να τραβήξει το ξίφος του, όταν την κατάλληλη στιγμή εμφανίζεται η θεά Αθηνά για να δώσει τη λύση σαν από μηχανής θεός. Ο Αχιλλέας υποχωρεί όχι γιατί το θέλει αλλά γιατί πρέπει, γιατί εξαναγκάζεται να το κάνει. Εκτοξεύει βαρύτατες ύβρεις απέναντι στον Αγαμέμνονα αλλά και σε ολόκληρο το στράτευμα. Παίρνει όρκο πως θα τον αποζητήσουν όταν θα τους χτυπά αλύπητα ο Έκτορας, επικυρώνοντας έτσι την απόφασή του να αποχωρήσει από τον πόλεμο. Ο ήρωας δείχνει να αδιαφορεί για τις συνέπειες αυτής της απόφασης και βάζει πάνω από το συλλογικό συμφέρον την εκδίκησή του. Στην ουσία η αντιπαράθεση των δύο ηρώων λαμβάνει τέλος και ο Νέστορας, που προσπαθεί να συμβιβάσει τα πράγματα, βλέπει την προσπάθειά του να πέφτει στο κενό.

Ο λόγος του Νέστορα. : Ο βασιλιάς της Πύλου, Νέστωρ, προσπαθεί να συμβιβάσει τα πράγματα ανάμεσα στον Αχιλλέα και τον Αγαμέμνονα. Είναι ο μεγαλύτερος σε ηλικία Αχαιός και έχει μεγάλη σοφία. Για να κατευνάσει τα πνεύματα, κάνει έκκληση στη λογική των δύο ηρώων και επισημαίνει πως:

- οι Τρώες θα χαίρονταν αν ήξεραν πως οι δύο κορυφές των Αχαιών μαλώνουν μεταξύ τους,
- άντρες πολύ ανώτεροι από τους ίδιους, άκουγαν τις συμβουλές του και άρα το ίδιο θα πρέπει να κάνουν και οι δύο ήρωες,
- η σπουδαιότητα και των δυο τους είναι αδιαμφισβήτητη, αφού τονίζει πως και ο Αχιλλέας είναι γενναίος και γιος θεάς, αλλά και ο αρχηγός των Αχαιών είναι ανώτερος και έχει δοξαστεί από τον ίδιο τον Δία,
- ο Αγαμέμνονας από τη μία δεν πρέπει να πάρει τη Βρισηίδα από τον Αχιλλέα και ο ήρωας από την άλλη δεν πρέπει να αμφισβητεί την ηγετική θέση του Ατρείδη.

Επιφάνεια- ενανθρώπιση των θεών. : Η θεά Αθηνά κατεβαίνει από τον Όλυμπο, σταλμένη από την Ήρα, για να αποτρέψει τον Αχιλλέα να επιτεθεί στον Αγαμέμνονα. Στέκεται πίσω από τον Αχιλλέα και πιάνει τα ξανθά του μαλλιά. Εκείνος τρομάζει και γυρίζοντας, αναγνωρίζει αμέσως τη θεά. Από την αντίδραση του Αχιλλέα, συμπεραίνουμε πως η Αθηνά εμφανίστηκε σε αυτόν, όχι με τη μορφή κάποιου θνητού, αλλά με την κανονική της μορφή και άρα πρόκειται για επιφάνεια της θεάς.

Η ενανθρώπιση, η εμφάνιση δηλαδή ενός θεού με τη μορφή θνητού, γίνεται για τους εξής λόγους:

- κατά την αντίληψη που επικρατούσε την εποχή εκείνη, οι θεοί δεν μπορούσαν να εμφανιστούν στους θνητούς με την πραγματική τους μορφή και με όλη τους τη λαμπρότητα,

· οι θεοί με τον τρόπο αυτό καθοδηγούσαν μεν τους θνητούς, αλλά χωρίς να τους αφαιρούν την ελευθερία δράσης και χωρίς να τους απαλλάσσουν από τις ευθύνες των πράξεών τους.

Στην περίπτωση που εξετάζουμε σε αυτή την ενότητα, η Αθηνά δεν έχει κανένα λόγο να εμφανιστεί στον ήρωα παίρνοντας τη μορφή κάποιου θνητού. Ο Αχιλλέας έχοντας μητέρα θεά, έχει συνηθίσει να βλέπει τους θεούς στην κανονική τους μορφή. Επιπλέον η Αθηνά εμφανίζεται σε μια πολύ κρίσιμη στιγμή, την ώρα που ο Αχιλλέας έχει ήδη τραβήξει το σπαθί από τη θήκη του και ετοιμάζεται να χτυπήσει τον Ατρείδη. Αν η θεά έπαιρνε ανθρώπινη μορφή, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα ο Αχιλλέας να μην άκουγε τις συμβουλές ενός θνητού, όποιος κι αν ήταν αυτός.

Ηθογράφηση.

· **Αχιλλέας:** αρχικά παρουσιάζεται **πονόψυχος**, ανησυχεί για την τύχη των Αχαιών και αναζητά λύση στο πρόβλημα που έχει προκύψει. Είναι **ευσεβής** και γνωρίζει τις θρησκευτικές υποχρεώσεις, αφού το πρώτο που σκέφτεται είναι μήπως πρέπει να προσφέρουν περισσότερες θυσίες στον Απόλλωνα προκειμένου να τον εξευμενίσουν. Επιπλέον υπόσχεται να προστατέψει τον Κάλχαντα από την αναμενόμενη οργή του Αγαμέμνονα και έτσι γίνεται **υποστηρικτής** του μάντη. Φαίνεται **άφοβος** μπροστά στην οργή του αρχηγού και **ανιδιοτελής**. Στη συνέχεια είναι **λογικός** μπροστά στις απαιτήσεις του Αγαμέμνονα και **ενδιαφέρεται** μόνο για το καλό του στρατού. Όταν όμως ο Ατρείδης απαιτεί από τον ήρωα να του δώσει τη σκλάβά του, ο Αχιλλέας χάνει την ψυχραιμία του, **οργίζεται**. Νιώθει **αδικημένος** και **περιφρονημένος** από τον Αγαμέμνονα και φτάνει σε σημείο να τραβήξει το ξίφος του για να τον χτυπήσει. Υπακούει στην παρέμβαση της Αθηνάς, κάτι που αποδεικνύει ξανά την ευσέβειά του, τελικά όμως αποδεικνύεται **παρορμητικός**, παραδίνεται στην **εκδικητική** του μανία και αποχωρεί από τον πόλεμο.

· **Αγαμέμνονας:** μας δίνει την εντύπωση ότι απέχει πολύ από το πρότυπο του ηγέτη της εποχής. Είναι **αλαζόνας**, **εγωιστής** και **συμφεροντολόγος**, αφού δεν σκέφτεται τη συμφορά των στρατιωτών του. Φέρεται **αναιδώς** στον μάντη Κάλχαντα και **υποτιμά** τη γυναίκα του. Στο σημείο που αποφασίζει να δώσει τη Χρυσήίδα πίσω στον πατέρα της, φαίνεται να υποχωρεί λίγο ο εγωισμός του, όμως κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στην πραγματικότητα. **Απαιτεί** από τον Αχιλλέα να του δώσει τη δική του σκλάβά και δείχνει για μια ακόμα φορά το **σκληρό**, **εγωιστικό** και **απολυταρχικό** του πρόσωπο. Ξεσπά όλη του τη μανία στον ήρωα, τον οποίο δεν χάνει την ευκαιρία να μειώσει, υποβαθμίζοντας την πολεμική του ικανότητα και γενναιότητα.

· **Κάλχας:** είναι **αδύναμος** και **φοβάται** να εκφράσει τις προφητείες του, αφού τρέμει στη σκέψη της οργής του Αγαμέμνονα, καθώς ο μάντης γνωρίζει πως εκείνος φταίει για τον λοιμό που χτύπησε τους Αχαιούς. Για να αποκαλύψει την αιτία της συμφοράς ζητά την προστασία του Αχιλλέα, επιδιώκοντας με αυτό τον τρόπο να καλύψει την **ανασφάλειά** του

· **Νέστωρ:** είναι **σοφός** και **δίκαιος**. Προσπαθεί με **λογικά** επιχειρήματα να ηρεμήσει τα πνεύματα. Ο λόγος του είναι **πειστικός** και **ειλικρινής** και πάνω από όλα τοποθετεί το **συλλογικό** συμφέρον.

Στοιχεία τεχνικής.

Αφηγηματικές τεχνικές: εναλλάσσονται η αφήγηση με τον διάλογο, ο οποίος αποτελείται ουσιαστικά από μεγάλους μονολόγους των δύο πρωταγωνιστών.

Άστοχα ερωτήματα: σε συνδυασμό με τους δισταγμούς του μάντη Κάλχαντα επιβραδύνουν το χρόνο της αφήγησης (στ. 66).

Ειρωνεία: ο Αχιλλέας πληροφορεί τους Αχαιοούς για την αιτία του λοιμού, κάτι που οι ακροατές/ αναγνώστες ήδη γνωρίζουν (στ. 55 κ.εξ.).

Προοικονομία:

στ. 212- 214: προαναγγελία της μελλοντικής ταπείνωσης του Ατρείδη και της δικαίωσης του Αχιλλέα,

στ. 241- 245: οι Αχαιοί θα αναζητήσουν τον Αχιλλέα.

- **Επιβράδυνση:** στ. 66, 69- 73, 92.
- **Σχήμα του αδυνάτου:** ο ποιητής όταν θέλει να τονίσει ότι δεν πρόκειται να συμβεί κάτι, το παραλληλίζει με κάτι που είναι αντίθετο στους φυσικούς νόμους. Ο Αχιλλέας λέει πως όπως το ραβδί που κρατά στα χέρια του δεν θα ξαναβγάλει κλαδιά έτσι κι εκείνος δεν θα ξαναγυρίσει στις μάχες.
- **Παρομοιώσεις:** στ. 105, 229, 250, 263- 267.
- **Μεταφορές:** στ. 79, 83, 104, 150, 165, 189, 193, 226, 250- 251, 283 κ.ά.
- **Υπερβολή:** λαοφάγε βασιλέα (στ. 232).
- **Αντιθέσεις:** στ. 137- 139, 300.
- **Ασύνδετο σχήμα:** στ. 71, 116.
- **Κλιμάκωση:** ο Πρίαμος... και τα παιδιά του... κι όλος ο λαός... (στ. 256- 257).
- **Επανάληψη:** στ. 97, 268.
- **Τυπικά επίθετα:** *θεία βέλη* (στ. 54), *η Ήρα η λευκοχέρα* (στ. 56), *γοργοπόδης Αχιλλεύς* (στ. 69), *δίφιλε Πηλείδη* (στ. 75), *λαμπρομάτα κόρη* (στ. 99), *μακροβόλος* (στ. 111), *φτερόποδος ισόθεος Πειλίδης* (στ. 122), *μεγαλόψυχοι Αχαιοί* (στ. 124), *πυργωμένην Τροίαν* (στ. 130), *μέγας Αγαμέμνων* (στ. 131), *γενναίους Αχαιοούς* (στ. 137), *θεία θάλασσα* (στ. 142), *θείος Οδυσσεάς* (στ. 146), *των λογχοφόρων Τρώων* (στ. 153), *καλά τειχόκαστρα* (στ. 165), *πάνσοφος Κρονίδης* (στ. 176), *γλαυκόφθαλμη θεά* (στ. 207), *σκυλόματε* (στ. 226), *τον Πολύφημον τον θείον* (στ. 265), *δειλόψυχον* (στ. 294), *αχρείον* (στ. 294).
- **Τυπικές φράσεις:** *με λόγια φτερωμένα* (στ. 203), *του Διός του αιγιδοφόρου* (στ. 203), *γλυκόλογος λιγυρός ομιλητής* (στ. 249), *άγρια θεριάβουνίσια* (στ. 269).
- **Εικόνες:** περιγραφή της Φθίας (στ. 156- 158), η εμφάνιση της Αθηνάς στον Αχιλλέα (στ. 198- 201), ο Αχιλλέας εκσφενδονίζει το ραβδί του (στ. 246).

